

VODIME
VODE IMOTSKE KRAJINE

**Akcijski plan za sinergijsko
korištenje instrumenata
kohezijske politike i drugih
programa Unije.**

Split • 2023.

Sadržaj

1	Uvod	1
2	Zakonodavni, institucionalni i strateški okvir	2
2.1	Zakonodavni okvir	2
2.2	Institucionalni okvir	6
2.2	Strateški okvir	13
3	Kratki pregled nacrtu <i>Integralne studije za upravljanje Imotskim poljem</i>	20
3.1	Mjere prilagodbe klimatskim promjenama	21
4	Mogućnosti financiranja	23
4.1	Višegodišnji financijski okvir	23
4.1.1	Kohezijska politika Europske unije	23
4.1.2	Europska teritorijalna suradnja	25
4.2	Instrument Europske unije za oporavak	27
4.2.1	Nacionalni plan oporavka i otpornosti	28
4.3	Programi Unije	28
5	Akcijski plan	30

1 Uvod

Prostor Imotske krajine čine tri prirodne cjeline - Imotsko polje, krško područje uz obod polja te planinski masiv Biokovo. Imotsko polje najkarakterističnije je reljefno obilježje kraja, iznimno plodno i bogato vodom te gotovo u cijelosti obrađeno, dok je krško područje hidrografski siromašno. Zbog specifičnosti krških morfoloških oblika i dinamike vode u krškim vodonosnicima, promatrano područje posebno je ranjivo na utjecaj negativnih klimatskih promjena. Osim na vodne resurse Imotske krajine, utjecaj klimatskih promjena odražava se i na druge sektore, posebice na poljoprivredu, energetiku i turizam koji u velikoj mjeri ovise o određenim temperaturama zraka i količinama padalina. S obzirom na to da složeni hidrogeološki sustav područja uvjetuje iskoristivost dostupne vode, upravljanje ovim životno važnim resursom predstavlja imperativ, pogotovo u pogledu posljedica koje klimatske promjene nose u budućnosti. Stoga, u okviru Poziva na dostavu projektnih prijedloga *Shema za jačanje primijenjenih istraživanja za mjere prilagodbe klimatskim promjenama* kroz *Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020.* sufinanciran je projekt *Vode Imotske krajine – VODIME*. Projekt je usmjeren na jačanje otpornosti od klimatskih promjena ranjivih sektora upravljanja vodnim resursima, poljoprivrede, energetike i turizma na specifičnom području Imotske krajine kroz provedbu primijenjenog istraživanja. Na temelju rezultata istraživanja implementiran je *Pametni sustav za podršku odlučivanju u upravljanju Imotskim poljem u prilagodbi klimatskim promjenama* te izrađena *Integralna studija za upravljanje Imotskim poljem* koji posljedično vode ka jačanju otpornosti na klimatske promjene i većoj funkcionalnosti te ekonomskom napretku Imotske krajine.

Integralna studija za upravljanje Imotskim poljem definira mjere prilagodbe klimatskim promjenama na području Imotske krajine s naglaskom na ranjive sektore vodnih resursa, poljoprivrede, energetike i turizma. Kako bi se maksimiziralo korištenje financijskih sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova, *Akcijskim planom za sinergijsko korištenje instrumenata kohezijske politike i drugih programa Unije* navedene su mjere operacionalizirane. Dokument je izrađen na temelju nacrt *Integralne studije* jer u trenutku izrade još nije bila dostupna njezina finalna verzija. Prvi dio *Akcijskog plana* definira zakonodavni, institucionalni i strateški okvir u području upravljanja navedenim ranjivim sektorima, daje kratki opis nacrt *Integralne studije za upravljanje Imotskim poljem* s popisom mjera prilagodbe te identificira mogućnosti financiranja kroz instrumente kohezijske politike i drugih programa Unije. Drugi dio *Plana* operacionalizira mjere prilagodbe povezujući ih s relevantnim nositeljima, uključenim dionicima, izvorima financiranja te dajući im vremenski okvir provedbe uz procijenjenu visinu troškova. Na taj način, *Akcijskim planom* zajamčena je i financijska održivost projektnih rezultata, odnosno financiranje poslijeprojektnih aktivnosti.

2 Zakonodavni, institucionalni i strateški okvir

Poglavlje obuhvaća zakonodavni, institucionalni i strateški okvir upravljanja odabranim ranjivim sektorima na području Imotske krajine – upravljanje vodnim resursima, poljoprivreda, energetika i turizam. Također, uz navedene sektore, dodatno je istaknut relevantni okvir vezan za klimu i okoliš, s obzirom na njegovu horizontalnu povezanost s identificiranim ranjivim sektorima te tematikom predmetnog projekta. Zakonodavnim okvirom navode se najznačajniji zakoni koji uređuju odgovornosti i upravljanje nad spomenutim sektorima, dok se institucionalnim okvirom daje sažeti prikaz nadležnih institucija i javnih tijela. Konačno, strateški okvir opisuje relevantne strateške akte kojima se definiraju ciljevi i mjere za unaprjeđenje upravljanja navedenim sektorima.

2.1 Zakonodavni okvir

Zakonodavni okvir u području upravljanja vodnim resursima, poljoprivredom, energetikom i turizmom prikazan je na tri razine – međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj.

Međunarodna razina

Na međunarodnoj razini, u području upravljanja vodnim resursima, poljoprivredom i energetikom ne postoji relevantno zakonodavstvo, a za sektor turizma relevantno je spomenuti međunarodne ugovore u području kulturne baštine koji su rezultat rada Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (engl. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, UNESCO). Pitanja zaštite kulturne i prirodne baštine uređuje UNESCO-ova *Konvencija o svjetskoj kulturnoj i prirodnoj baštini*, čiji je cilj osigurati odgovarajuću identifikaciju, zaštitu, očuvanje i prezentaciju svjetske kulturne i prirodne baštine.

Zakonodavne ovlasti na **europskoj razini**, u području upravljanja vodnim resursima, poljoprivredom i energetikom podijeljene su između Republike Hrvatske (RH) i Europske unije (EU), dok je zakonodavni okvir u području turizma prepušten isključivo tijelima nacionalne vlasti. U kontekstu provođenja zajedničke poljoprivredne i energetske politike te politike okoliša i vodnih resursa, vodeću zakonodavnu ulogu na europskoj razini ima Vijeće EU-a i Europski parlament, dok je djelokrug istih u području turizma usmjeren na podupiranje, koordiniranje i usmjeravanje djelovanja zemalja članica.

U nastavku slijedi tablični prikaz temeljne pravne regulative iz prethodno spomenutih sektora, a koji se još reguliraju i drugim podzakonskim aktima.

Tablica 1. Zakonodavni okvir na europskoj razini

Europska razina		
Sektor	Vodni resursi	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i vijeća o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području politike voda ❖ Direktiva 2006/118/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti podzemnih voda od onečišćenja i pogoršanja stanja
	Poljoprivreda	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Uredba EU 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o financiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike i o stavljanju izvan snage uredba Vijeća EEZ 352/78, EZ 2799/98, EZ 814/2000, EZ 1290/2005 i EZ 485/2008
	Energetika	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Uredba EU 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredba EZ 663/2009 i EZ 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EU, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i EU 2015/652 te ostavljanju izvan snage Uredbe EU 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ❖ Direktiva EZ 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU

Izvor: mrežne stranice Europske komisije, obrada izrađivača

Sektor **vodnih resursa** uređen je *Direktivom 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području politike voda*, dok su pitanja povezana sa zaštitom i očuvanjem podzemnih voda uređena *Direktivom 2006/118/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti podzemnih voda od onečišćenja i pogoršanja stanja*.

Uredbom EU 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o financiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike utvrđen je europski zakon o **poljoprivrednoj politici** kojim su određeni ciljevi, djelokrug, mehanizmi i izvori financiranja iste.

Sektor **energetike** uređen je *Uredbom EU 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime* kojom se utvrđuje potrebni zakonodavni temelj za pouzdano, učinkovito, troškovno učinkovito, transparentno i predvidljivo upravljanje energetskom unijom i djelovanjem u području klime, dok je područje energetske unije uređeno *Direktivom EZ 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU* (Tablica 1).

Nacionalna razina

Na nacionalnoj razini (Tablica 2), sektor **vodnih resursa** uređen je *Zakonom o vodama* (NN 66/19, 84/21, 47/23), kojim se uređuje pravni status voda, vodnog dobra i vodnih građevina, upravljanje kakvoćom i količinom voda, zaštitom od štetnog djelovanja i s tim povezane aktivnosti. *Zakonom o financiranju vodnog gospodarstva* (NN 153/09, 90/11, 56/12, 154/14, 119/15, 120/16, 127/17, 66/19) utvrđuju se izvori sredstava za financiranje vodnog gospodarstva i druga pitanja vezana za ostvarenje i korištenje tih sredstava. Institucionalni okvir za pružanje vodnih usluga, cijene vodnih usluga, pravni

položaj i održivo poslovanje isporučitelja vodnih usluga, kao i djelovanje Vijeća za vodne usluge uređen je *Zakonom o vodnim uslugama* (NN 66/19).

Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/29, 127/20, 52/21, 152/22) temeljni je zakon u RH kojim se uređuje sektor **poljoprivrede**, odnosno ciljevi i mjere poljoprivredne politike, pravila vezana uz zajedničku organizaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda, mjere informiranja i promocije i s tim povezana pitanja. *Zakon o poljoprivrednom zemljištu* (NN 20/18, 115/18, 98/19, 57/22) uređuje održavanje, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, promjene njegove namjene i naknade, raspolaganje zemljištem u vlasništvu RH i Zemljišni fond. Sustav i način upravljanja, gospodarenja, korištenja i raspolaganja šumama i šumskim zemljištima, kao i načela održivog gospodarenja, ekonomske i ekološke prihvatljivosti te socijalne odgovornosti uređuje *Zakon o šumama* (NN 68/18, 115/18, 98/19, 32/20, 145/20). *Zakonom o hrani* (NN 18/23) utvrđuju se nadležna tijela i njihove zadaće, obveze subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje i službene kontrole te upravne mjere i prekršajne odredbe. *Zakon o lovstvu* (NN 99/18, 32/19, 32/20) uređuje gospodarenje lovištem i divljači, kao i gospodarenje koje obuhvaća uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova u svrhu ostvarenja gospodarske, turističke i rekreativne funkcije te funkcije zaštite i očuvanja biološke raznolikosti i ekološke mreže prirodnih staništa, divljači i divlje faune i flore.

Zakon o energiji (NN 120/12, 14/14, 95/15, 102/15, 68/18) temeljni je zakon u RH koji uređuje sektor **energetike**, kao i mjere za sigurnost i pouzdanu opskrbu energijom i njezinu učinkovitu proizvodnju i korištenje, akte kojima se utvrđuje i na temelju kojih se provodi energetska politika i planiranje energetskeg razvitka, obavljanje energetske djelatnosti na tržištu ili kao javnih usluga te osnovna pitanja obavljanja energetske djelatnosti. *Zakonom o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji* (NN 138/21) uređuje se okvir za promicanje korištenja obnovljive energije na održiv način, kao i planiranje i poticanje proizvodnje i potrošnje električne energije proizvedene u proizvodnim postrojenjima koja koriste obnovljive izvore energije i visokoučinkovitu kogeneraciju te sva pitanja povezana s obnovljivim izvorima energije. *Zakon o energetskeg učinkovitosti* (NN 127/14, 116/18, 25/20, 32/21, 41/21) uređuje područje učinkovitog korištenja energije, donošenje planova na lokalnoj, područnoj (regionalnoj) i nacionalnoj razini za poboljšanje energetske učinkovitosti te njihovo provođenje, mjere energetske učinkovitosti, obveze energetske učinkovitosti i s tim povezana pitanja.

U sektoru **turizma**, *Zakon o pružanju usluga u turizmu* (NN 130/17, 25/19, 98/19, 42/20, 70/21) uređuje usluge u turizmu, način i uvjete pružanja istih, ugovore o putovanju u paket-aranžmanu i ugovore o povezanom putnom aranžmanu te prava i obveze trgovaca i putnika u vezi s tim ugovorima. *Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma* (NN 52/19, 42/20) uređuje su

sustav turističkih zajednica, po modelu destinacijske menadžment organizacije, kao i njihovo ustrojstvo, zadaće i način rada turističkih zajednica te osnovna načela njihova financiranja i gospodarenja.

Tablica 2. Zakonodavni okvir na nacionalnoj razini

Nacionalna razina		
Sektori	Vodni resursi	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zakon o vodama (NN 66/19, 84/21, 47/23) ❖ Zakon o financiranju vodnog gospodarstva (NN 153/09, 90/11, 56/13, 120/16, 127/17, 66/19) ❖ Zakon o vodnim uslugama (NN 66/19)
	Poljoprivreda	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21, 152/22) ❖ Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 20/18, 115/18, 98/19, 57/22) ❖ Zakon o šumama (NN 68/18, NN 115/18, NN 98/19, NN 32/20, NN 145/20) ❖ Zakon o hrani (NN 18/23) ❖ Zakon o lovstvu (NN 99/18, NN 32/19, N 32/20)
	Energetika	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zakon o energiji (NN 120/12, 14/14, 95/15, 102/15, 68/18) ❖ Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji (NN 138/21) ❖ Zakon o energetske učinkovitosti (NN 127/14, 116/18, 25/20, 32/21, 41/21)
	Turizam	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 130/17, 25/19, 98/19, 42/20, 70/21) ❖ Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/19, 42/20)

Izvor: Zakon.hr, obrada izrađivača

U nastavku su analizirani najrelevantniji zakonski propisi na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini koji uređuju područja klime i okoliša.

Na međunarodnoj razini, Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (engl. *The United Nations Framework Convention on Climate Change*, UNFCCC) krovni je međunarodni sporazum o zaštiti okoliša, smanjenju emisije stakleničkih plinova u atmosferu te stabilnosti klimatskog sustava. *Kyoto protokol* bio je prva provedba mjera u okviru UNFCCC-a koji je u prvom razdoblju obvezao industrijalizirane zemlje svijeta na smanjenje emisije stakleničkih plinova za 5 %. U drugom obvezujućem razdoblju usvojen je *Doha amandman* koji predstavlja izmjene *Kyotskog protokola* kojim su se zemlje obvezale do 2020. godine smanjiti emisiju stakleničkih plinova za 18 % u odnosu na razinu iz 1990. godine. Konferencija Ujedinjenih naroda (UN) o klimatskim promjenama, održana 2015. godine, rezultirala je prihvaćanjem *Pariškog sporazuma* koji predstavlja međunarodni ugovor usmjeren na ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama. Prihvaćanjem *Konvencije UN-a o suzbijanju dezertifikacije u zemljama pogođenim jakim sušama i/ili dezertifikacijom, osobito u Africi* uspostavio se zakon iz područja okoliša, kao jedini pravno obvezujući međunarodni sporazum koji povezuje okoliš i razvoj s održivim upravljanjem zemljištem. Na europskoj razini, *Uredbom EU 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i izmjeni uredbe EZ 401/2009 i (EU) 2018/1999* utvrđen je Europski zakon o klimi koji propisuje mjere

koje su u skladu s postizanjem dugoročnog cilja o klimatskoj neutralnosti europskog kontinenta do 2050. godine. Zaštita bioraznolikosti utvrđena je *Direktivom Vijeća 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje flore i faune* kojom je osnovana Natura 2000, koherentna europska mreža posebnih područja očuvanja, gdje zemlje članice nastoje unaprijediti ekološku povezanost mreže održavanjem i razvijanjem obilježja krajobraza koja su od najvećeg značaja za floru i faunu. Na **nacionalnoj razini**, *Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja* (NN 127/19) krovni je dokument kojim je uređeno cjelokupno nacionalno područje zaštite okoliša i smanjivanja utjecaja klimatskih promjena, kao i nadležnost i odgovornost za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu njima, uključujući i mehanizme financiranja i prilagodbe klimatskim promjenama. Potrebno je spomenuti i *Sedmo nacionalno izvješće RH prema Okvirnoj konvenciji UN-a o promjeni klime UNFCCC* koji predstavlja godišnje izvješće emisije stakleničkih plinova u RH, čija obveza izrade proizlazi iz potpisivanja UNFCCC-a. Nadležnost i odgovornost za zaštitu zraka, mjere za sprječavanje i smanjivanje onečišćavanja zraka, djelatnost praćenja kvalitete zraka i emisija u zrak te informacijski sustav zaštite zraka utvrđuje se odredbama *Zakona o zaštiti zraka* (NN 127/19, 57/22). *Zakon o zaštiti okoliša* (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) temeljni je zakon u RH kojim se uređuju načela zaštite okoliša u okviru koncepta održivog razvoja, zaštita sastavnica okoliša, instrumenti zaštite i praćenja stanja okoliša. Također, definiraju se načini financiranja, instrumenti i ciljevi kojima se nastoji postići održivi razvitak. *Zakonom o zaštiti prirode* (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19) uređuje se sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih dijelova te druga pitanja s tim u svezi.

2.2. Institucionalni okvir

Relevantni institucionalni okvir u predmetnim ranjivim sektorima prikazan je u odnosu na pet razina vlasti (međunarodna, europska, nacionalna, regionalna i lokalna).

Međunarodna razina

Na međunarodnoj razini (Tablica 3), u sektoru **vodnih resursa** pri UN-u djeluje *UN-Water*. Organizacija je posvećena isključivo pitanju voda, a čiji je cilj potaknuti države članice UN-a na odgovorno upravljanje vodom i vodnim resursima. Također, na međunarodnoj razini djeluje i *Međunarodno udruženje za vodne resurse* (engl. *International Water Resources Association*), neprofitna i nevladina organizacija čiji je cilj unaprjeđenje upravljanja vodnim resursima.

Najvažnija organizacija za pitanja **poljoprivrede** je UN-ova *Organizacija za hranu i poljoprivredu* (engl. *Food and Agriculture Organization*, FAO) koja djeluje kao međunarodni forum za otvorenu raspravu o problemima hrane radi povećanja poljoprivredne produktivnosti, osiguranja prehrambene sigurnosti i poboljšanja kvalitete života u ruralnim područjima. Pri FAO-u djeluje i *Međunarodna konvencija za*

zaštitu bilja (engl. *International Plant Protection Convention*) čiji je cilj procijeniti stanje zdravstvene zaštite bilja u svijetu, kao i predlaganje mjera sprječavanja unošenja i širenja štetnih organizama na bilju i biljnim proizvodima.

UN-Energy međunarodna je organizacija osnovana s ciljem unaprjeđenja međuagencijske suradnje u području **energetike**, čija je glavna zadaća pružanje potpore zemljama s ciljem ostvarivanja ciljeva *Pariškog sporazuma* i *Agende održivog razvoja do 2030.*

Svjetska turistička organizacija (engl. *World Tourism Organization*) vodeća je međunarodna organizacija zadužena za promicanje odgovornog, održivog i globalno dostupnog **turizma**. Služi kao globalni forum za pitanja turističke politike, istovremeno promičući provođenje *Globalnog etičkog kodeksa za turizam* radi maksimizacije doprinosa turizma društveno-ekonomskom razvoju.

Tablica 3. Institucionalni okvir na međunarodnoj razini

Međunarodna razina		
Sektori	Vodni resursi	❖ <i>UN-Water</i> ❖ <i>Međunarodno udruženje za vodne resurse</i>
	Poljoprivreda	❖ <i>FAO</i> ❖ <i>Međunarodna konvencija za zaštitu bilja</i>
	Energetika	❖ <i>UN-Energy</i>
	Turizam	❖ <i>Svjetska turistička organizacija</i>

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

Europska razina

Na europskoj razini (Tablica 4), briga i oblikovanje politike vodnih resursa, poljoprivrede i pod djelokrugom su Europske komisije, Europskog parlamenta i Europskog vijeća, dok u okviru energetske politike vodeća uloga pripada Europskom parlamentu.

Uz navedene, savjetodavnu ulogu Europskoj komisiji za Zajedničku **poljoprivrednu politiku** pružaju *Poljoprivredni odbori* (engl. *Agricultural committees*), čija je uloga osigurati da Europska komisija donosi pravodobne akte i *Skupine za građanski dijalog* (engl. *Agricultural civil dialogue groups*) koje predstavljaju redovne dijaloge s Europskom komisijom o pitanju Zajedničke poljoprivredne politike. Od izrazite važnosti za poljoprivrednu politiku je i *Vijeće za poljoprivredu i ribarstvo* (engl. *Agriculture and Fisheries Council*), koje, zajedno s Europskim parlamentom, donosi propise u područjima koja se odnose na proizvodnju hrane, ruralni razvoj i ribarstvo. Rad Vijeća za poljoprivredu i ribarstvo zasniva se na radu *Posebnog odbora za poljoprivredu* (engl. *Special Committee on Agriculture*) koje se sastoji od visokih dužnosnika nadležnih za poljoprivrednu politiku.

U okviru **energetske politike**, uz Europski parlament djeluju dva savjetodavna tijela EU-a: *Gospodarski i socijalni odbor* (engl. *European Economic and Social Committee*) i *Europski odbor regija* (engl.

European Committee of the Regions). Također, potrebno je spomenuti *Europsku agenciju za suradnju energetske regulatora* (engl. *European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators*), regulatorno tijelo zaduženo za osiguravanje pravilnog funkcioniranja europskog tržišta električne energije, kao i pružanje podrške nacionalnim regulatornim tijelima u provedbi njihove regulatorne uloge na razini EU-a.

Za sektor **turizma** nužno je spomenuti i *Radnu skupinu Vijeća EU za konkurentnost i rast* (engl. *Working Party on Competitiveness and Growth*), čija je *Podskupina za turizam* (engl. *Subgroup for Tourism*) nadležna za pitanja povezana s promicanjem konkurentnosti i održivosti poduzeća EU-a u turističkom sektoru nadopunjavanjem djelovanja zemalja članica u tom području. S druge strane, pri Europskoj komisiji djeluje *Savjetodavni odbor za turizam* Europske komisije (engl. *Tourism Advisory Committee*), čija je primarna uloga osigurati razmjene informacija iz područja turizma između zemalja članica EU-a i zemalja kandidatkinja te olakšati razmjenu informacija i osigurati konzultacije.

Tablica 4. Institucionalni okvir na europskoj razini

Europska razina,		
Sektori	Vodni resursi	❖ <i>Europska komisija, Europski parlament, Europsko vijeće</i>
	Poljoprivreda	❖ <i>Europska komisija, Europski parlament, Europsko vijeće</i>
		❖ <i>Poljoprivredni odbori</i>
		❖ <i>Skupine za građanski dijalog</i>
❖ <i>Vijeće za poljoprivredu i ribarstvo</i>		
❖ <i>Posebni odbor za poljoprivredu</i>		
Energetika	❖ <i>Europski parlament</i>	
	❖ <i>Gospodarski i socijalni odbor</i>	
	❖ <i>Europski odbor regija</i>	
	❖ <i>Europska agencija za suradnju energetske regulatora</i>	
Turizam	❖ <i>Europska komisija, Europski parlament, Europsko vijeće</i>	
	❖ <i>Radna skupina Vijeća EU za konkurentnost i rast - Podskupina za turizam</i>	
	❖ <i>Savjetodavni odbor za turizam Europske komisije</i>	

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

Nacionalna razina

Na nacionalnoj razini (Tablica 5), *Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja* (MINGOR) preko *Uprave vodnog gospodarstva i zaštite mora* provodi politiku vodnih resursa. Uz MINGOR, važna uloga pripada *Hrvatskim vodama*, pravnoj osobi zaduženoj za upravljanje vodama, zaštitu od štetnog djelovanja voda i izradu planskih dokumenata za upravljanje vodama. *Institut za vode Josip Juraj Strossmayer* javna je ustanova zadužena za monitoring površinskih i podzemnih voda te prijelaznih i priobalnih voda, strateško planiranje za upravljanje vodama, pripremu alata za reformu sektora vodnih usluga te za izradu strategije upravljanja vodama i plana upravljanja vodnim područjima.

Ministarstvo poljoprivrede (MP) nadležno je za poljoprivrednu politiku i ruralni razvoj, kao i za koordinaciju te usklađivanje hrvatske poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja s odgovarajućim politikama EU-a. Savjetodavnu ulogu MP-u, prilikom formiranja zakona i mjera, pružaju *Hrvatska poljoprivredna komora* i *Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu*. Osim MP-a, vodeću ulogu ima i *Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju*, koja je javno tijelo zaduženo za operativnu provedbu mjera izravne potpore, mjera ruralnog razvoja, mjera za pomorstvo i ribarstvo, kao i mjera zajedničke organizacije tržišta.

MINGOR je nadležan i za pitanja energetske politike na nacionalnoj razini. Navedeno provodi preko *Uprave za energetiku*, čiji je glavni zadatak omogućiti razvoj i održivost energetskog sektora. Uz MINGOR, važnu ulogu u području energetike ima i *Nacionalno koordinacijsko tijelo za energetska učinkovitost*, krovno tijelo zaduženo za sustavno planiranje, koordinaciju i provedbe politike energetske učinkovitosti, istovremeno djelujući kao nacionalna agencija za energetska učinkovitost. Nadzorna uloga nad energetskim djelatnostima pripada *Hrvatskoj energetskej regulatornoj agenciji*. Djelatnosti strateškog planiranja u energetici, istraživanju, savjetovanja u rekonstrukciji energetskog sektora i izradi zakonodavnog okvira pod djelokrugom je *Energetskog instituta Hrvoje Požar*. Također, potrebno je spomenuti i *Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost*, pravnu osobu s javnim ovlastima, osnovanu s ciljem sudjelovanja svojim sredstvima u financiranju nacionalnog energetskog programa imajući u vidu postizanje energetske učinkovitosti, odnosno korištenja obnovljivih izvora energije.

Na nacionalnoj razini vodeću ulogu u oblikovanju turističke politike RH ima *Ministarstvo turizma i sporta (MINT)* koje je zaduženo za izradu *Strategije razvoja održivog turizma do 2030.*, razvoj i investicije u turizmu te razvitak različitih oblika turizma. Uz MINT, od izrazite važnosti za promoviranje hrvatskog turizma je *Hrvatska turistička zajednica*, čije aktivnosti obuhvaćaju planiranje i provedbu promotivne strategije, predlaganje i izvedbu promidžbenih aktivnosti te podizanje razine kvalitete cjelokupne turističke ponude RH. Istraživanje, planiranje, statističko praćenje i izrada potrebne dokumentacije iz područja turizma pod djelokrugom je *Instituta za turizam*, znanstveno-javnog instituta specijaliziranog za istraživanje i konzalting u turizmu.

Tablica 5. Institucionalni okvir na nacionalnoj razini

Nacionalna razina		
Sektori	Vodni resursi	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Uprava vodnog gospodarstva i zaštite mora (MINGOR) ❖ Hrvatske vode ❖ Institut za vode Josip Juraj Strossmayer
	Poljoprivreda	<ul style="list-style-type: none"> ❖ MP ❖ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ❖ Hrvatska poljoprivredna komora ❖ Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu
	Energetika	<ul style="list-style-type: none"> ❖ MINGOR ❖ Nacionalno koordinacijsko tijelo za energetske učinkovitost ❖ Hrvatska energetska regulatorna agencija ❖ Energetski institut Hrvoje Požar ❖ Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
	Turizam	<ul style="list-style-type: none"> ❖ MINT ❖ Hrvatska turistička zajednica ❖ Institut za turizam

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

Regionalna razina

Na regionalnoj razini (Tablica 6), odnosno razini Splitsko-dalmatinske županije (SDŽ), za **vodne resurse** zadužen je *Upravni odjel za gospodarstvo, EU fondove i poljoprivredu SDŽ-a*, dok je za upravljanje vodoopskrbnim sustavom nadležnost podijeljena između nekoliko komunalnih poduzeća.

Za **poljoprivredu i energetiku** također je nadležan *Upravni odjel za gospodarstvo, EU fondove i poljoprivredu SDŽ-a* koji obavlja upravne i druge stručne poslove, prati stanje iz područja gospodarstva, fondova EU-a, poljoprivrede, ribarstva, lovstva, energetike i informatičke tehnologije (IT). Također, Odjel izrađuje izvješća, stručne podloge, prijedloge i nacрте akata iz djelokruga upravnog tijela s ciljem boljeg i ravnomjernijeg razvoja SDŽ-a. Lokalna akcijska grupa (LAG) *Adrion* udruga je građana, poduzetnika, gradova i općina, a prostorno obuhvaća tri grada i 16 općina u jugoistočnom dijelu SDŽ-a koje povezuje planina Biokovo. Glavni je cilj povezivanje i umrežavanje lokalne uprave, gospodarskih subjekata i organizacija civilnog društva i doprinos razvoju ruralnih područja na obuhvaćenom teritoriju. LAG *Adrion* usmjeren je na nekoliko ključnih sektora, među kojima je i poljoprivreda, u kojoj je cilj povećati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje i razvijenost gospodarskih subjekata u sektoru poljoprivrede.

Za sektor **turizma** nadležan je *Upravni odjel za turizam i pomorstvo SDŽ-a* čije aktivnosti obuhvaćaju obavljanje upravnih i stručnih poslova iz područja turizma i pomorstva, uključujući praćenje i analiziranje stanja u turizmu, kao i predlaganje strategije razvoja turizma. Također, bitno je spomenuti *Turističku zajednicu SDŽ-a* zaduženu za promociju i objedinjavanje turističke ponude SDŽ-a te je naručitelj *Glavnog plana razvoja turizma SDŽ-a*.

Tablica 6. Institucionalni okvir na regionalnoj razini

Regionalna razina		
Sektori	Vodni resursi	❖ Upravni odjel za gospodarstvo, EU fondove i poljoprivredu SDŽ ❖ Komunalna poduzeća
	Poljoprivreda	❖ Upravni odjel za gospodarstvo, EU fondove i poljoprivredu SDŽ
	Energetika	❖ Upravni odjel za gospodarstvo, EU fondove i poljoprivredu SDŽ
	Turizam	❖ Upravni odjel za turizam i pomorstvo SDŽ ❖ Turistička zajednica SDŽ

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

Lokalna razina

Na području Imotske krajine, u području upravljanja **vodnim resursima**, djeluje komunalno poduzeće *Vodovod Imotske krajine*, koje je zaduženo za vodoopskrbu grada Imotskog i okolnih područja. Djelatnost poduzeća uključuje: zaštitu vode od zagađenja, izgradnju i održavanje vodoopskrbnog sustava, izgradnju i održavanje kanalizacijskog sustava, rekonstrukciju i montažu vodovoda i kanalizacije, kao i projektiranje vodovoda te nadzor nad gradnjom.

Za pitanja povezana s **turizmom**, na razini cijele Imotske krajine, od iznimne važnosti je *Turistička zajednica Imota*, koja objedinjava i promovira turističku ponudu djelujući u interesu svih uključenih u turističke djelatnosti.

Vezano za područja **klime i okoliša**, na **međunarodnoj razini** relevantno je spomenuti i *Međuvladin panel o klimatskim promjenama* (engl. *Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC*). IPCC organizacija je UN-a čija primarna aktivnost uključuje izdavanje posebnih izvještaja vezanih uz primjenu UNFCCC-a. Pri UN-u djeluje i *Svjetska meteorološka organizacija* (engl. *World Meteorological Organization*), međuvladina organizacija specijalizirana za vrijeme i klimu, uključujući hidrologiju i poljoprivrednu meteorologiju. Konačno, *Globalni fond za okoliš* (engl. *The Global Environment Facility*) najveći je svjetski financijer zaštite biološke raznolikosti, smanjenja onečišćenja i odgovora na klimatske promjene u zemljama u razvoju. Na **europskoj razini**, pri oblikovanju okolišne politike uključena su dva savjetodavna tijela – Europski odbor regija (engl. *Committee of the Regions*) i Europski gospodarski i socijalni odbor (engl. *European Economic and Social Committee*). Djeluje i Europska izvršna agencija za klimu, infrastrukturu i okoliš (engl. *European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency*), čija je zadaća upravljanje projektima koji podržavaju politike o mobilnosti i transportu, energiji i klimatskom djelovanju. Potrebno je spomenuti i Europsku agenciju za okoliš (engl. *The European Environment Agency*) koja promiče i podržava održivi razvoj pružajući pravovremene, pouzdane i neovisne informacije o okolišu. MINGOR preko *Uprave za klimatske promjene* zadužen je, na **nacionalnoj razini**, za upravljanje klimatskom politikom. Uprava za klimatske aktivnosti obavlja upravne i stručne poslove u vezi s ublažavanjem klimatskih promjena i prilagodbom

klimatskim promjenama, uključujući i očuvanje kvalitete zraka, kakvoće mora i zaštitu tla. Osim MINGOR-a, djeluje i *Državni hidrometeorološki zavod* koji je dio svjetske mreže nacionalnih meteoroloških i hidroloških službi. Zaštita okoliša i prirode pod nadležnosti je *Hrvatske agencije za okoliš i prirode*. Na **regionalnoj razini**, odnosno na razini SDŽ-a, za klimu i okoliš nadležan je *Upravni odjel za zaštitu okoliša, komunalne poslove, infrastrukturu i investicije*, koji obavlja poslove izrade izvješća, stručnih podloga i nacrtu akata djelokruga upravnog odjela.

Ostali uključeni dionici

Uz prethodno navedene institucije, niz je drugih dionika koji kroz svoj rad djeluju u ranjivim sektorima i čije je djelovanje povezano s tematikom klimatskih promjena. Stoga su potencijalni dionici koji se mogu koristiti rezultatima Projekta ili uključiti u aktivnosti planirane kroz mjere prilagodbe, a prikazani su u tablici u nastavku.

Tablica 7. Popis ostalih uključenih dionika

Ostali uključeni dionici	
Tijela državne uprave	<i>Državni hidrometeorološki zavod, Državna uprava za zaštitu i spašavanje</i>
Županijske ustanove i trgovačka društva u vlasništvu SDŽ-a	<i>Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području SDŽ-a More i krš, Javna ustanova RERA S. D. za koordinaciju i razvoj SDŽ-a, Županijske ceste Split</i>
Jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine	<i>Grad Imotski, općine Cista Provo, Lokvičići, Lovreć, Podbablje, Proložac, Runovići, Zagvozd, Zmijavci</i>
Visokoobrazovne ustanove	<i>Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet</i>
Relevantne udruge na području Imotske krajine	<i>Hrvatska gorska služba spašavanja, Ekološka udruga Čisto Modro jezero, Ronilački klub Crveno jezero Imotski, Udruga za promicanje ruralnog turizma Vilinska Imota, Geopark Imotska jezera, Centar za održivi razvoj, Udruga vinogradara i vinara Imotskog vinogorja Cvit razgovora, Imota – udruga za uljepšavanje, uređenje, zaštitu prirodne i kulturne baštine i promicanje kulture življenja u Imotskom, Sportsko kulturno ekološka udruga Imotski, Nuder Imotski, Ekološka udruga Vukodlak, Kulturno ekološka udruga Livada, Udruga Aržano, Udruga za zaštitu prirodne i povijesne baštine Crljivica, Kulturna udruga Dobranje, Kulturno sportsko i ekološko društvo Bilubij, Ekološka udruga Nikolčići – Lovreć, Klub mladih Podbablje, Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Endem Podbablje, Zavičajno ekološka udruga Gornji Podi, Zavičajna eko udruga Ričice, Ekološka udruga Spasimo šume, Udruga Kapljun – Bušanje, Udruga za očuvanje kulturne i prirodne baštine Podsoje, Udruga Slivno – Osoje, Udruga žena Cvit u kamenu, Udruga Šuplji dub Bartulovići – Zagvozd, Eko udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Mucića Ledenice – Zagvozd, Eko-etno udruga Vrdoš, Kulturno-ekološka udruga Kostela</i>

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

2.2 Strateški okvir

Poljoprivreda, vodni resursi, energetika i turizam jedni su od najznačajnijih i strateških sektora za svaku zemlju, što se ogleda i u brojnosti strateških dokumenata na različitim razinama vlasti.

Međunarodna razina

U području vodnih resursa, poljoprivrede, energetike potrebno je istaknuti *Agendu održivog razvoja 2030.* kojom je postavljeno 17 ciljeva, od kojih pet adresiraju ranjive sektore povezane s klimom i okolišem: 6. *Čista voda i sanitet*, 7. *Čista i pristupačna energija*, 11. *Održivi gradovi i društva*, 13. *Klimatske akcije* i 15. *Život na zemlji*.

Europska razina

U području **vodnih resursa**, bitno je istaknuti *Plan zaštite europskih vodnih resursa* koji predstavlja dugoročnu strategiju čiji je cilj osigurati dovoljnu količinu kvalitetne vode za sve potrebe. U vidu provedbe plana oblikovani su brojni projekti, poput *PROLINE-CE*¹ financirani iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Na razini EU-a, u posljednje vrijeme na važnosti dobivaju mjere oblikovanja **poljoprivredne politike** koja će biti kompatibilna s održivim razvojem i omogućiti odgovor na izazove koje donose klimatske promjene. S tim u skladu, oblikovan je *Europski zeleni plan* kojim se nastoji uspostaviti pametan i zdrav prehrambeni sustav koji je prihvatljiv za okoliš. Kao rezultat posljedica pandemije virusa Covid-19, usvojen je *Politički odgovor na zajedničku poljoprivrednu politiku*, kojim je definirano ukupno 10 ciljeva poljoprivredne politike i tri strateška cilja: 1. *Povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene*, 2. *Jačanje konkurentnosti poljoprivredno – prehrambenog sektora* i 3. *Obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima*.

Aktualni program **energetske politike** EU-a temelji se na sveobuhvatnoj integriranoj klimatskoj i energetskej politici. S tim u skladu, uspostavljen je *Okvir za klimu i energetskej politiku do 2030.* (engl. *2030 Climate & Energy Framework*) koji predstavlja zajedničku europsku energetskej i klimatskej politiku kojoj je cilj do 2030. godine postići smanjenje emisije stakleničkih plinova, generiranje energije iz obnovljivih izvora i povećanje uštede. Potrebno je spomenuti i *SET Plan* (engl. *The European Strategy Energy Tehnology Plan*) europski strateški plan za energetskej tehnologiju koji potiče

¹ PROLINE-CE (engl. *Efficient Practices of Land Use Management Integrating Water Resources Protection and Non-structural Flood Mitigation Experiences*) projekt započeo je 2016. godine s ciljem zaštite resursa pitke vode kroz učinkovite mjere upravljanja zemljištem i obrane od poplava i suša.

suradnju između zemalja članica EU-a, poduzeća i istraživačkih institucija s ciljem razvoja niskouglične tehnologije i promicanja ciljeva energetske unije.

U *Rezoluciji Europskog parlamenta od 25. ožujka 2021. o uspostavi strategije EU-a za održivi turizam* istaknuto je da je **turizam**, s preko 10,3 % udjela u BDP-u i 27 milijuna direktno ili indirektno zaposlenih u turističkom sektoru, jedna od ključnih gospodarskih grana EU-a. Stoga je integriran u brojne politike, primjerice u regionalnu, kulturnu i obrazovnu. Na europskoj razini, inicijalnom *Agendom održivog i konkurentnog europskog turizma* iz 2008. godine, oblikovani su temelji razvoja europskog turizma usmjerenog ka održivosti i očuvanju okoliša. Također, u sklopu europske industrijske politike, 2020. godine definiran je *Tranzicijski put za turizam* koji je okosnica *Europskog plana turizma do 2030. i 2050. godine*. Konačno, kao odgovor na posljedice pandemije virusa Covid-19, donesena je *Rezolucija Europskog parlamenta o uspostavi strategije Europske unije za održivi turizam* koja u fokus stavlja pet prioritarnih ciljeva, među kojima se ističe prijelaz na održiv, pametan i odgovoran turizam.

Svi prethodno navedeni dokumenti popisani su u tablici u nastavku.

Tablica 8. Strateški okvir na europskoj razini

Europska razina		
Sektori	Vodni resursi	❖ <i>Plan zaštite europskih vodnih resursa</i>
	Poljoprivreda	❖ <i>Europski zeleni plan</i> ❖ <i>Politički odgovor za zajedničku poljoprivrednu politiku</i>
	Energetika	❖ <i>Okvir za klimatsku i energetska politiku do 2030.</i> ❖ <i>SET Plan</i>
	Turizam	❖ <i>Agenda održivog i konkurentnog europskog turizma</i> ❖ <i>Tranzicijski put za turizam</i> ❖ <i>Europski plan turizma do 2030. i 2050. godine</i>

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

Nacionalna razina

Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine (NRS) krovni je dokument za razvoj društva i gospodarstva te je utemeljena na konkurentnim gospodarskim potencijalima RH i prepoznatim razvojnim izazovima na globalnoj, europskoj, nacionalnoj i regionalnoj razini. Sastoji se od sljedećih razvojnih smjerova: 1. *Održivo gospodarstvo i društvo*, 2. *Jačanje otpornosti na krize*, 3. *Zelena i digitalna tranzicija* i 4. *Ravnomjeran regionalni razvoj*, a svaki se razvojni smjer sastoji od pripadajućih strateških ciljeva. Predmetni sektori adresirani su unutar Razvojnog smjera 1 i Razvojnog smjera 3.

Tematika **vodnih resursa** adresirana je i u NRS-u unutar Razvojnog smjera 3, odnosno Strateškog cilja 8. *Ekološka i energetska tranzicija na klimatsku neutralnost*. Uz NRS, u sektoru vodnih resursa ključni su dokumenti i *Strategija upravljanja vodama* (NN 91/08) i *Plan upravljanja vodnim područjima 2022. – 2027.* (nacrt). *Strategija upravljanja vodama* datira iz 2008. godine te kao jednu od mjera predviđa

zaštitu voda i izradu registra zaštićenih područja. Nadalje, *Plan upravljanja vodnim područjima 2022. – 2027.* (nacrt), čije je e-savjetovanje završilo u travnju ove godine, propisan je *Zakonom o vodama* (NN 66/19, 84/21, 47/23) te predstavlja planski dokument upravljanja vodama. Sastavljen je od dvije komponente: *Upravljanje stanjem voda* i *Upravljanje rizicima od poplava*. Prva komponenta sadrži pregled stanja voda i sustav praćenja stanja voda, uključujući i program mjera za upravljanje kakvoćom voda. Druga komponenta sumarni je prikaz prethodne procjene rizika, ciljeva za upravljanje rizicima te program mjera za realizaciju prethodno definiranih ciljeva.

U sektoru **poljoprivrede**, potrebno je istaknuti *Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020.- 2022.*, čiji je cilj stvoriti stabilno i održivo okruženje za razvoj poljoprivrede te podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora. *Strategija poljoprivrede do 2030. godine* smatra se instrumentom za povećanje produktivnosti poljoprivrede na okolišno i klimatski održiv način te je komplementarna sa *Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama*. Istom su prepoznata četiri strateška cilja, a u okviru predmetnog Projekta bitno je istaknuti strateški cilj 2. *Jačanje održivosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene* i sljedeća dva prioriteta: 2.1. *Unaprjeđenje održivog gospodarenja tlom, vodama i bioraznolikošću* i 2.2. *Smanjenje ranjivosti na klimatske promjene i poticanje proizvodnje s niskim emisijama*. Konačno, *Provedbeni program Ministarstva poljoprivrede za razdoblje od 2021. do 2024. godine* kratkoročni je akt strateškog planiranja koji ima za cilj pružiti odgovore na izazove i razvojne potrebe iz osam područja, od kojih su sljedeći relevantni za projekt: 1. *Poljoprivredno zemljište, biljna proizvodnja i tržište*, 2. *Potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju*, 3. *Stručna podrška razvoju poljoprivrede i ribarstva* i 6. *Poljoprivredna politika, EU i međunarodna suradnja*. Važnost poljoprivrednog sektora u NRS-u je adresirana unutar Razvojnog smjera 3, odnosno prioritarnim područjem 1. *Povećanje produktivnosti poljoprivrede i akvakulture i njihove otpornosti na klimatske promjene na okolišno prihvatljiv i održiv način*, unutar Strateškog cilja 1. *Konkurentno i inovativno gospodarstvo* kao i Strateškim ciljem 9. *Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva*.

U sektoru **energetike**, važno je istaknuti *Strategiju energetskega razvoja RH do 2030. s pogledom na 2050. godinu*, koja predstavlja široki spektar inicijativa energetske politike i kojom se nastoji osigurati sigurnost opskrbe energijom, postupno smanjiti gubitke energije te smanjiti ovisnost o fosilnim gorivima. Strategija ne postavlja jasne ciljeve, već razmatra različite scenarije. *Integrirani nacionalni energetskega i klimatskega plan za RH za razdoblje od 2021. do 2030. godine* daje pregled energetskega sustava i stanja u području energetske i klimatske ciljeve, kao i nacionalnih ciljeva za svaku od pet dimenzija energetske unije (dekarbonizacija, energetska učinkovitost, energetska sigurnost, unutrašnje energetskega tržište, istraživanje, inovacije i konkurentnost), uključujući i odgovarajuće mjere i politike za ostvarenje tih ciljeva. Također, u svrhu provedbe politike energetske učinkovitosti,

oblikovan je *Nacionalni akcijski plan energetske učinkovitosti za razdoblje od 2022. do 2024. godine*, koji predstavlja prikaz te ocjenu stanja i potreba potrošnje energije u RH, uključujući pregled dugoročnih ciljeva u području energetske učinkovitosti. Potreba promicanja energetske tranzicije i učinkovitosti te obnovljivih izvora energije istaknuta je u NRS-u unutar Razvojnog smjera 3, odnosno Strateškog cilja 8. *Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost*.

MINT je donio *Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine* koja služi kao akt strateškog planiranja u svrhu oblikovanja i provedbe razvojnih **turističkih politika**. Također, *Strategijom* su definirana četiri strateška cilja: 1. *Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam*, 2. *Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu*, 3. *Konkurentan i inovativan turizam* i 4. *Otporan turizam*. Strateški cilj 2. u skladu je s ciljevima *Europskog zelenog plana* kojim se nastoji provesti prilagodba turizma na klimatske promjene uz smanjenje opterećenja na okoliš i prirodne resurse. Važnost turizma prepoznata je i u NRS-u pod Strateškim ciljem 1. *Konkurentno i inovativno gospodarstvo* i Prioritetnim područjem 4. *Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma*.

Tablica 9. Strateški okvir na nacionalnoj razini

		Nacionalna razina	
Sektori	Vodni resursi	NRS 2030.	❖ <i>Strategija upravljanja vodama (NN 91/08)</i> ❖ <i>Plan upravljanja vodnim područjima 2022.-2027. (nacrt)</i>
	Poljoprivreda		❖ <i>Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020.- 2022.</i> ❖ <i>Strategija poljoprivrede do 2030. godine</i> ❖ <i>Provedbeni program Ministarstva poljoprivrede za razdoblje od 2021. do 2024. godine</i>
	Energetika		❖ <i>Strategija energetske razvoja RH do 2030. s pogledom na 2050. godinu</i> ❖ <i>Integrirani nacionalni energetske i klimatske plan za RH za razdoblje od 2021. do 2030. godine</i>
	Turizam		❖ <i>Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine</i>

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

Regionalna razina

Plan razvoja SDŽ-a 2022.-2027. srednjoročni je akt strateškog planiranja koji se donosi radi osiguranja strateški usmjerenog, ujednačenog i resursno učinkovitog razvoja SDŽ-a te je usklađen s NRS-om. *Planom* su definirana četiri prioriteta s pripadajućim posebnim ciljevima: 1. *Konkurentno i otporno gospodarstvo*, 2. *Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada*, 3. *Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture* i 4. *Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika*. Vodni resursi obuhvaćeni su Posebnim ciljem 3.2. *Održivi razvoj infrastrukturnih sustava* Prioriteta 3. Sektor poljoprivrede obuhvaćen je unutar Prioriteta 1 i Posebnog cilja 1.4. *Razvoj održive i pametne poljoprivrede SDŽ-a*. *Planom* se adresira potreba podizanja kvalitete poljoprivredne proizvodnje što se nastoji ostvariti povećanjem poljoprivrednih površina, gradnjom i implementacijom

sustava javnog navodnjavanja, ulaganjem u istraživanje i razvoj te suvremene tehnologije. Sektor energetike adresiran je unutar Prioriteta 3. i Posebnog cilja 3.3. *Energetska tranzicija Županije*, a sektor turizma unutar Prioriteta 1., odnosno Posebnim ciljem 1.3. *Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma*.

Osim navedenog, u sektoru **vodnih resursa**, potrebno je spomenuti i *Vodoopskrbni plan SDŽ-a* koji datira iz 2008. godine te predstavlja analizu vodnih resursa i vodoopskrbe s projekcijom do 2025. godine. Cilj je analizirati dostupnost i zaštitu vodnih resursa, izvršiti analizu gubitka vode po vodoopskrbnim sustavima, definirati potrebu za vodom po svim planskim razdobljima te predložiti organizaciju komunalnog sustava.

Također, *Akcijski plan energetske učinkovitosti SDŽ-a za 2022.-2024.* utvrđuje trogodišnju provedbu politika za poboljšanje **energetske** učinkovitosti u jedinicama područne (regionalne) samouprave kojim se zadaju ciljevi za racionalizaciju potrošnje i troškova za energiju i emisiju u okoliš. *Akcijski plan* sastoji se od ukupno 22 mjere raspoređene u tri sektora: uslužni sektor, sektor kućanstva i sektor prometa.

Glavni plan razvoja turizma SDŽ-a (2017.-2027.) strateški je dokument kojim su definirani strateški i operativni koncepti **razvoja turizma** koji će osigurati proizvodne, institucionalne, organizacijske i ljudske pretpostavke za uspostavljanje atraktivne turističke destinacije. *Planom* su definirana četiri strateška cilja, od kojih je jedan relevantan za predmetni Projekt: 1. *Održiv turistički razvoj uz maksimalno povećanje kvalitete života lokalne zajednice*, kojim se nastoji smanjiti negativni utjecaj turističke djelatnosti na prirodne resurse i okoliš.

Tablica 10. Strateški okvir na regionalnoj razini

		Regionalna razina	
Sektori	Vodni resursi	Plan razvoja SDŽ-a 2022.-2027.	❖ <i>Vodoopskrbni plan SDŽ-a</i>
	Poljoprivreda		❖ <i>n/p</i>
	Energetika		❖ <i>Akcijski plan energetske učinkovitosti SDŽ-a 2022.-2024.</i>
	Turizam		❖ <i>Glavni plan razvoja turizma SDŽ-a (2017.-2027.)</i>

Izvor: relevantne mrežne stranice, obrada izrađivača

Lokalna razina

Na lokalnoj razini, Grad Imotski donio je *Strateški plan razvoja Grada Imotskog* kreiran s ciljem identifikacije resursne osnove i razmatranja mogućnosti njihove valorizacije i određivanja razvojnog pravca u segmentima gospodarskog, društvenog i infrastrukturnog sektora. Odnosi se na razdoblje do 2023. godine, a definirana su tri specifična cilja za razvoj Grada Imotskog: 1. *Aktivacija gospodarskih potencijala*, 2. *Revitalizacija društvenih djelatnosti* i 3. *Zaštita prirodnog nasljeđa i unapređenje*

infrastrukture. Planom su definirane mjere usmjerene, među ostalim, na poljoprivredu (1.2. *Klonska selekcija autohtone sorte vinove loze Kujundžusa*, 1.3. *Uspostavljanje stočnog sajma i zelene tržnice*) i energetiku (3.3. *Uređenje javne rasvjete*). S obzirom na to da je turizam rastući sektor, u svakom od ciljeva obuhvaćene su i pojedine mjere koje se odnose na daljnji turistički razvoj: 1.5. *Uređenje tematskih staza na području Grada Imotskog*, 1.6. *Uređenje šetnice uz rijeku Vrljiku*, 2.5. *Valorizacija kulturnih manifestacija*, 2.13. *Izgradnja i rekonstrukcija muzeja i uvođenje stalnog postava Franjevačke zbirke*, 3.4. *Osnivanje istraživačko-edukacijskog centra Crveno jezero*, 3.5. *Osnivanje geoparka Imotska jezera*, 3.7. *Uređenje arboretuma Gaj*, 3.10. *Biciklističke staze* i 3.11. *Hodočasničke staze*.

U *Strategiji razvoja Općine Lovreć za razdoblje 2020. – 2025. godine* definirana su tri strateška cilja: 1. *Razvijena infrastruktura i okolišno prihvatljiva Općina Lovreć koja osigurava visoku kvalitetu življenja*, 2. *Konkurentno malo i srednje poduzetništvo te razvijena poljoprivreda i turizam, temeljeni na znanju, kreativnosti i inovacijama* te 3. *Razvijena lokalna zajednica temeljena na promicanju socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanju civilnog i javnog sektora*. Kroz Strateški cilj 1. definirane su mjere koje obuhvaćaju vodne resurse (1.2.1. *Izgradnja i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe i odvodnje te uređaja za pročišćavanje otpadnih voda*) i energetiku (1.1.2. *Poticanje povećanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije*, 1.2.2. *Izgradnja i rekonstrukcija telekomunikacijske mreže i energetske sustava*), a kroz Strateški cilj 2. mjere usmjerene na unaprjeđenje poljoprivredne djelatnosti (mjere unutar prioriteta 2.1. *Razvoj ruralnog područja jačanjem poljoprivredne proizvodnje*) i turizma (mjere unutar Prioriteta 2.3. *Razvoj održivog i inovativnog turizma temeljenog na kulturnim i prirodnim vrijednostima*).

Ostale jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine još nisu izradile strateške planove razvoja za naredno razdoblje, ali su pojedine općine (Zagvozd, Runovići i Zmijavci) u provedbenim programima definirale mjere za poticanje turističkog razvoja.

Također, izrađena je *Strategija razvoja turizma Imotske krajine do 2025. godine*, koja služi kao instrument razvoja turizma i unaprjeđenja turističke konkurentnosti Imotske krajine. Shodno tome, *Strategijom* su definirana tri strateška cilja: 1. *Unaprjeđenje uvjeta razvoja turizma*, 2. *Povećanje prihoda turizma kroz unaprjeđenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda* i 3. *Unaprjeđenje dosadašnjeg upravljanja turističkim razvojem*. Strateškim ciljem 1. nastoji se smanjiti pritisak na okoliš putem izgradnje šetnica, biciklističkih i planinarskih staza te promoviranjem praksi koje smanjuju potrošnju energije i proizvodnju otpada.

Tematika **klimatske i okolišne politike** te utjecaj iste na ostale sektore u gospodarstvu adresirana je i drugim strateškim dokumentima na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini. Na **europskoj razini**, već spomenuti *Europski zeleni plan* oblikovan je kao odgovor na klimatske promjene i uništavanje okoliša

s ciljem oblikovanja EU-a kao modernog, resursno učinkovitog i konkurentnog gospodarstva. Plan, između ostalog, uključuje djelovanja u prethodno spomenutim sektorima, a *Planom* će se poboljšati dobrobit i zdravlje građana i budućih generacija tako što će se osigurati: svjež zrak, čista voda, zdravo tlo i biološka raznolikost; zdrava i cjenovno pristupačna hrana; čista energija i najsuvremenije čiste tehnološke inovacije. Na **nacionalnoj razini**, važnost spomenutih ranjivih sektora prepoznata je u *Strategiji prilagodbe klimatskim promjenama u RH za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu* kojom se postavlja vizija povećanja otpornosti na klimatske promjene. U svrhu provedbe vizije, postavljena su tri općenita cilja: 1. *Smanjiti ranjivost prirodnih sustava i društva na negativne utjecaje klimatskih promjena*, 2. *Povećati sposobnost oporavka nakon učinaka klimatskih promjena* i 3. *Iskoristiti potencijalne pozitivne učinke*, koji također mogu biti posljedica klimatskih promjena. Radi što uspješnije prilagodbe klimatskim promjenama, Strategijom su identificirani sektori koji su najviše izloženi klimatskim promjenama: vodni resursi, poljoprivreda, ribarstvo i akvakultura, bioraznolikost, energetika i turizam. Također, *Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2023.-2028. godine*, koji je bio u fazi e-savjetovanja do ožujka tekuće godine (2023.), oblikovan je da bude u skladu s *Akcijskim planom EU-a za kružno gospodarstvo*. *Plan gospodarenja otpadom* usmjeren je ka ispunjenju sljedećih ciljeva: 1. *Odvajanje gospodarskog rasta od porasta količina nastalog otpada*, 2. *Očuvanje prirodnih resursa*, 3. *Smanjenje ukupne mase otpada koja se odlažu na odlagalištima*, 4. *Smanjenje emisija one onečišćujućih tvari u okoliš*, 5. *Smanjenje opasnosti za zdravlje ljudi i okoliša*, 6. *Smanjenje sadržaja opasnih tvari u materijalima i proizvodima* i 7. *Cilj UN-a o održivom razvoju da bi se spriječilo i znatno smanjilo sve vrste onečišćenja mora*. Na **regionalnoj razini**, tematika klimatskih promjena i okoliša adresirana je *Planom razvoja SDŽ-a 2022.-2027.*, unutar Prioriteta 3. *Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture*, posebice unutar Posebnog cilja 3.1. *Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne resurse*. Navedeni posebni cilj nastoji se ostvariti provedbom sljedećih mjera: M1. *Vrednovanje, zaštita, očuvanje i održivo korištenje prirodnim resursima*, M2. *Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika i otpornosti na katastrofe* i M3. *Unaprjeđenje sustava cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom*. Na **lokalnoj razini** jedinice lokalne samouprave (Imotski, Cista Provo, Lovreć, Podbablje, Zagvozd) donijele su planove gospodarenja otpadom radi održivog planiranja gospodarenja otpadom i smanjenja štetnog utjecaja otpada na okoliš.

3 Kratki pregled nacrt *Integralne studije za upravljanje Imotskim poljem*

Klimatske promjene predstavljaju jedan od najznačajnijih problema s kojima se društvo danas suočava. Stoga su sve snažnija nastojanja da se negativne posljedice klimatskih promjena ublaže kako bi se smanjio njihov nepovoljan utjecaj na kvalitetu svakodnevnog života. Navedeno vrijedi i za RH, pri čemu su ranjiva krška područja, kao što je Imotska krajina, u kojima su posebno pogođeni **vodni resursi**. Krška su područja zbog svoje jedinstvene topografije i hidrologije osjetljiva na klimatske promjene koje su vidljive u zagrijavanju površinskih voda, prostornoj i vremenskoj preraspodjeli vode te smanjenju dostupnosti vode. Utjecaj na vodne resurse odražava se i na druge sektore koji ovise o vodama ili utječu na njihovo stanje – **poljoprivredu, energetiku i turizam**.

Poljoprivreda je kao glavna gospodarska grana Imotske krajine ugrožena zbog smanjenja količine dostupne vode i njezine kvalitativne iskoristivosti. Područje Imotskog polja najveći dio električne energije dobiva iz hidroelektrana, stoga smanjenje količine vode u opasnost dovodi dugoročnu održivost **elektroenergetskog sustava**. **Turizam** Imotske krajine zasniva se na prirodnim i kulturnim znamenitostima, a među prirodnim znamenitostima ističu se Modro i Crveno jezero te rijeka Vrljika. S obzirom na to da su vodna prirodna bogatstva jedna od najprepoznatljivijih turističkih atrakcija Imotske krajine, smanjenje količine površinskih i podzemnih voda ugrožava i daljnji turistički razvoj. Osim toga, veliku ulogu u turističkom razvoju Imotske krajine ima i enogastronomska ponuda, temeljena na autohtonim vinskim sortama i lokalnim vrstama voća i povrća. Kao što je prethodno rečeno, klimatske promjene utječu na smanjenu poljoprivrednu proizvodnju, samim time i na smanjenje ugostiteljske ponude utemeljene na prepoznatljivim poljoprivrednim vrstama.

Kao jedan od načina suočavanja s klimatskim promjenama razvijanje je učinkovitih mjera prilagodbe za smanjenje utjecaja klimatskih promjena na okoliš i lokalne zajednice. Stoga je u sklopu predmetnog Projekta izrađen nacrt **Integralne studije za upravljanje Imotskim poljem**. Navedeni dokument predstavlja plan mjera prilagodbe klimatskim promjenama na području Imotske krajine kako bi se omogućio napredak regije koja se suočava sa sve većim utjecajem klimatskih promjena. Pritom su u obzir uzete jedinstvene karakteristike krškog krajolika, hidrogeološki sustav, lokalna proizvodnja hrane i energije te vodeće gospodarske djelatnosti lokalnog stanovništva. Cilj je nacrt *Integralne studije* identificirati utjecaj klimatskih promjena te utjecati na planiranje i održivo upravljanje u obuhvaćenim ranjivim sektorima. Lokalne (Grad Imotski, općine Lokvičići, Lovreć, Podbablje, Proložac, Runovići i Zmijavci) i regionalne samouprave (SDŽ) te njihova nadležna tijela moći će se koristiti *Integralne studije* i *Akcijskim planom za sinergijsko korištenje instrumenata kohezijske politike i drugih programa Unije* u izradi strateških dokumenata kako bi projektne rezultate i mjere prilagodbe iskoristili za unaprjeđenje predmetnih sektora.

U nacrtu *Integralne studije* izrađena je analiza stanja u kojoj su predstavljena osnovna geografska obilježja Imotske krajine, klimatska obilježja (prikaz trenutnog stanja, procjena ranjivosti i zamijećene klimatske promjene, predviđene promjene i utjecaj klimatskih promjena) te hidrološka i hidrogeološka obilježja. Na temelju toga, izrađene su mjere prilagodbe klimatskim promjenama te ključne preporuke i budući koraci.

3.1 Mjere prilagodbe klimatskim promjenama

Središnji dio nacrtu *Integralne studije* mjere su prilagodbe klimatskim promjenama koje predstavljaju ključne aktivnosti koje je potrebno provesti kako bi se smanjio štetan utjecaj klimatskih promjena na području Imotske krajine. Kao područja kojima je potrebno pridodati posebnu pozornost kako bi cijeli sustav bio otporniji na posljedice klimatskih promjena izdvojeni su upravljanje vodnim resursima, korištenje zemljišta i reduciranje rizika od katastrofa.

Vodni resursi u krškim područjima uvelike ovise o količini oborina i prihranjivanju podzemnih voda, upravljanje njima predstavlja poseban izazov te zahtijeva odgovorno i učinkovito upravljanje. Ključni su za poljoprivrednu proizvodnju i smanjena količina dostupne vode ugrožava poljoprivrednu proizvodnju. Stoga je planiranje korištenja zemljišta iznimno važno kako bi smanjilo ranjivost lokalnih zajednica, s obzirom na značaj poljoprivrede u gospodarskoj strukturi Imotske krajine, i doprinijelo zaštiti važnih ekosustava u Imotskom polju, kao što su površinska vodna tijela koja su ključna za održavanje hidrološke ravnoteže. Naposljetku, klimatske promjene utjecale su na pojavu ekstremnih vremenskih pojava i prirodnih katastrofa (poplave, suše). Zbog osjetljivosti krških područja na navedene pojave, smanjenje rizika od prirodnih katastrofa od iznimne je važnosti za prilagodbu klimatskim promjenama.

Na temelju toga, sve mjere prilagodbe mogu se sažeti u tri pravca:

- zaštita vodnih tijela (odgovorna potrošnja i zaštita kakvoće vode)
- decentraliziranje diverzifikacije energetske sustava
- poboljšanje procesa proizvodnje kroz tehnološka unaprjeđenja i održivi pristup u poljoprivredi.

Definirane mjere dijele se u dvije skupine – tehničke te administrativne i upravljačke mjere.

Tehničke mjere promatraju se kroz prizmu dostupnosti vode, hrane i energije te akcije u bilo kojem od promatranih sektora mogu imati učinke na ostala područja. Tehničke mjere su:

- **M1. Prilagodba i unaprjeđenje transportne infrastrukture**
- **M2. Prilagodba i unaprjeđenje energetske infrastrukture**

- **M3. Prilagodba i unaprjeđenje infrastrukture za gospodarenje otpadom**
- **M4. Zaštita prirodnih resursa**
- **M5. Sustav monitoringa klimatoloških i hidroloških parametara**
- **M6. Gospodarenje vodnim resursima unaprjeđenjem infrastrukture**
- **M7. Gospodarenje vodnim resursima jačanjem ljudskih kapaciteta**
- **M8. Proizvodnja hrane**
- **M9. Održivi turizam.**

Administrativne i upravljačke mjere prilagodbe klimatskim promjenama su:

- **M1. Institucionalna prilagodba na lokalnoj razini**
- **M2. Podizanje svijesti i obrazovanje**

4 Mogućnosti financiranja

S obzirom na to da se predmetni Akcijski plan izrađuje s ciljem maksimiziranja mogućnosti korištenja sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) s prijedlogom konkretnih izvora financiranja u razdoblju od 2023. do 2027. godine, predmetno poglavlje predstavlja sve mogućnosti financiranja korištenjem instrumenata kohezijske politike, EU sljedeće generacije i ostalih programa Unije.

4.1 Višegodišnji financijski okvir

Višegodišnji financijski okvir (VFO) dugoročni je proračun EU-a kojim se za sedmogodišnje razdoblje postavljaju ograničenja za potrošnju EU-a kao cjeline za različita područja djelovanja. VFO predstavlja ulagački proračun koji udružuje sredstva država članica kako bi se financirao široki raspon aktivnosti koje su u interesu svih građana EU-a, poput energetike, prometa, informacijskih i komunikacijskih tehnologija, klimatskih promjena i sl. Proračun je podijeljen u *naslove* koji predstavljaju prioritete i područja djelovanja EU-a, a VFO 2021. – 2027. podijeljen je na sedam proračunskih naslova koji obuhvaćaju ukupno 17 političkih područja. U novom VFO-u, kohezijska politika nalazi se u okviru **Naslova 2. Kohezija, otpornost i vrijednosti**, čiji ukupni proračun iznosi 377.768 milijuna EUR, od kojih je 330.235 milijuna EUR predviđeno za ekonomsku i teritorijalnu suradnju.

4.1.1 Kohezijska politika Europske unije

Kohezijska politika glavna je investicijska politika EU-a kojom se promiče i podržava ravnomjeran razvoj država članica i njihovih regija. Sveobuhvatni cilj kohezijske politike promovirati je ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju EU-a kroz poticanje konkurentnosti gospodarstava zemalja članica i smanjivanja razlika u društvenom i gospodarskom razvoju između zemalja i regija EU-a.

U programskom razdoblju 2021.-2027. tematski ciljevi kohezijske politike su:

- *Pametnija Europa* – inovativna i pametna gospodarska preobrazba
- *Zelenija Europa* – prijelaz na gospodarstvo s malim udjelom ugljika, promicanje prelaska na čistu i pravednu energiju, promicanje zelenih i plavih ulaganja, kružnog gospodarstva, prilagode klimatskim promjenama i upravljanje rizikom i njihovim sprječavanjem
- *Povezaniya Europa* – mobilnost i regionalna IKT povezanost
- *Europa s istaknutijom socijalnom komponentom* – provedba europskog stupa socijalnih prava
- *Europa bliža građanima* – održiv i integrirani razvoj urbanih, ruralnih i obalnih područja putem lokalnih inicijativa.

Primarni fokus kohezijske politike i u ovom proračunskom razdoblju ostaje na konkurentnosti, koju se nastoji jačati kroz istraživanja i inovacije te digitalnom tranzicijom, kao i na programu *Europskog zelenog sporazuma* i promicanju *Europskog stupa socijalnih prava*. Kao posljedica krize Covid-19, novi prijedlog proračuna naglašava podršku jačanju kvalitete i spremnosti zdravstvenog sustava te pruža podršku radnicima kroz mjere za rješavanje problema nezaposlenosti mladih. Financijska sredstva namijenjena kohezijskoj politici usmjerena su na dva glavna cilja: **1. Ulaganja u rast i radna mjesta** i **2. Europska teritorijalna suradnja**. Osnovu za financiranje kohezijske politike čini sedam fondova za zajedničko upravljanje: Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR), Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Europski socijalni fond plus (ESF+), Fond za azil i migracije (FAMI), Fond za unutarnju sigurnost (FUS), Instrument za upravljanje granicama i vizama (BMVI) i Kohezijski fond (KF).

U ožujku 2021. godine stalni predstavnici članica EU-a potvrdili su politički dogovor postignut s Europskim parlamentom te odobrili zakonodavne uredbe kojima je uređeno upravljanje gotovo jednom trećinom sedmogodišnjeg proračuna EU-a (preko 330 milijardi EUR) u razdoblju od 2021. do 2027.

U kolovozu 2022. godine, Europska komisija usvojila je **Sporazum o partnerstvu između Europske komisije i Republike Hrvatske 2021. – 2027.**, kojim je uspostavljena strategija ulaganja RH u novom programskom razdoblju u kojem RH na raspolaganju ima **9,7 milijardi EUR**, a kojim se utvrđuju nacionalni programi za korištenje sredstava ESIF-a.

Za tekuće financijsko razdoblje u okviru kohezijske politike u RH utvrđeni su sljedeći **programi**:

1. Program Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. (PKK), čiji će se EU dio financirati iz EFRR i KF.
2. Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027. (PULJP), čiji se EU dio financira iz ESF+
3. Integrirani teritorijalni programi 2021. – 2027. (ITP), čiji će se EU dio financirati iz EFRR, KF i Fonda za pravednu tranziciju (FPT).

Europska komisija 9. studenoga 2022. odobrila je **PKK 2021. – 2027.**, kojim se pruža potpora za istraživanje i razvoj, jačanje konkurentnosti, digitalizaciju, uključujući razvoj vještina i poboljšanje energetske učinkovitosti, kroz šest prioriteta s ciljem ravnomjernog razvoja Hrvatske. Usvajanjem PKK-a 2021. – 2027. ostvaren je temelj za korištenje 5,203 milijardi EUR, od čega iz EFRR-a 4,020 milijardi EUR te iz KF-a 1,182 milijardi EUR.

Glavni cilj ulaganja sredstava kroz **PULJP 2021. – 2027.** ojačati je ekonomiju i društvo kroz postizanje više razine zaposlenosti, jačanje vještina radne snage, osiguravanje kvalitetnog i dostupnog obrazovanja povezanog s tržištem rada i osiguravanje snažnog sustava socijalne zaštite te kvalitetnih i

dostupnih socijalnih i zdravstvenih usluga. Usvojen je 11. listopada 2022. godine, čime je RH odobreno 2,27 milijardi EUR sredstava iz ESF-a+.

ITP 2021. – 2027., koji uključuje korištenje sredstava EFRR-a i FPT-a, usmjeren je na poticanje regionalnog rasta i razvoja te omogućava financiranje lokalnih i regionalnih inicijativa, poput financiranja potrebne infrastrukture te osiguravanje sredstava za područje istraživanje i razvoja te jačanja konkurentnosti i vještina u prioritetnim nišama. Usvojen je 2. prosinca 2022. godine, u sklopu kojeg je RH na raspolaganju 1,569 milijardi EUR, od čega iz EFRR-a 1,384 milijardi EUR te iz FPT-a 185 milijuna EUR.

Za navedene programe obavljen je indikativan godišnji plan objave poziva na dostavu projektnih prijedloga. Isti sadržavaju popis poziva za dostavu projektnih prijedloga i rokova za prijavu (koji su podložni izmjenama i dopunama) kako bi se potencijalne prijavitelje na vrijeme informiralo.

4.1.2 Europska teritorijalna suradnja

Europska teritorijalna suradnja (ETS), kao jedan od ciljeva kohezijske politike EU-a, odnosi se na stvaranje osnove za razvoj koordinirane, sustavne i strateški usmjere suradnje na lokalnoj, regionalnoj razini. Pretpostavlja partnerstvo sa susjednim zemljama, ostalim regijama EU-a te trećim zemljama obuhvaćenim potporom instrumenata vanjske politike. Cilj programa ETS-a smanjivanje je negativnog utjecaja granica i jačanje društvene, ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije kroz zajednički pristup na odgovarajućoj administrativno-teritorijalnoj razini.

Pravila za ETS u programskom razdoblju 2021. – 2027. utvrđena su *Uredbom o posebnim odredbama za potporu cilju europska teritorijalna suradnja (Interreg)*. U razdoblju 2021. – 2027. ETS uključuje četiri sastavnice:

1. Prekogranična suradnja (Interreg A)

RH sudjeluje ukupno u pet programa prekogranične suradnje, od čega u tri programa sa zemljama članicama EU-a (Slovenija – Hrvatska, Mađarska – Hrvatska, Italija – Hrvatska) i dva programa sa zemljama nečlanicama EU-a (Hrvatska – Srbija, Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora). U ovim programima hrvatski projektni partneri sudjeluju s partnerima iz susjednih zemalja kroz zajedničku provedbu projekata na programskom području. S obzirom na to da se Projekt provodi na području Imotske krajine koja se nalazi u Splitsko-dalmatinskoj županiji (SDŽ), detaljnije će se predstaviti relevantni programi prekogranične suradnje za područje SDŽ-a.

U programu prekogranične suradnje **Italija – Hrvatska 2021. – 2027.** (Interreg Italija – Hrvatska) sudjeluje 8 hrvatskih županija i 25 talijanskih pokrajina. Ukupni proračun iznosi 172.986.266 eura iz EFRR-a, a prioriteti su: 1. *Održivi rast u plavoj ekonomiji*, 2. *Zelena i otporna zajednička okolina*, 3.

Održivi pomorski i multimodalni transport, 4. Kultura i turizam za održivi razvoj te 5. Integrirano upravljanje za snažniju suradnju.

U Programu prekogranične suradnje **Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021. – 2027.** (Interreg Hrvatska – BiH – Crna Gora) obuhvaća 12 hrvatskih županija, Distrikt Brčko i 109 općina u BiH te 11 općina u Crnoj Gori. Ukupni proračun iznosi 117.685.699 eura, dok su odabrani prioriteti: 1. *Pametna ulaganja u istraživanje, inovacije i konkurentno poduzetništvo*, 2. *Zelena ulaganja u zaštitu okoliša i učinkovito upravljanje rizicima* te 3. *Dostupne i otporne zdravstvene usluge*. U trenutku pisanja ovog dokumenta, u sklopu navedenog programa bio je objavljen 1. Poziv na dostavu projektnih prijedloga otvoren do 28. srpnja 2023. godine.

2. Transnacionalna suradnja (Interreg B)

RH sudjeluje u ukupno četiri programa transnacionalne suradnje. **Jadransko-jonski program transnacionalne suradnje 2021. – 2027.** (Interreg IPA ADRION) usmjeren je na ostvarenje ciljeva *Pametnija, Europa, Zelenija Europa, Povezaniya Europa i Bolje upravljanje suradnjom*. U sklopu programa, u trenutku pisanja ovog dokumenta, bio je objavljen 1. Poziv na dostavu projektnih prijedloga otvoren do 30. lipnja 2023. godine. **Program transnacionalne suradnje Euro-Mediteran 2021. – 2027.** (Interreg EURO-MED) kao svoje ciljeve ima *Pametnije mediteransko područje, Zelenije mediteransko područje i Bolje upravljanje suradnjom*. Ciljevi **Programa transnacionalne suradnje Dunavske regije 2021. – 2027.** su *Pametnija Europa, Zelenija Europa, Uključivija Europa i Bolje upravljanje suradnjom*. **Program transnacionalne suradnje Središnja Europa 2021. – 2027.** (Interreg Central Europe) usmjeren je na ciljeve *Suradnjom za pametniju središnju Europu, Suradnjom za zeleniju središnju Europu, Suradnjom za povezaniju središnju Europu i Suradnjom za poboljšano upravljanje središnjom Europom*. Potencijalni prijavitelji, u trenutku pisanja ovog dokumenta, mogli su predati svoje projektne prijave u sklopu 2. Poziva na dostavu projektnih prijedloga otvorenog do 17. svibnja 2023. godine.

U programima transnacionalne suradnje hrvatski projektni partneri surađuju s partnerima iz više zemalja sudionica programa, a s obzirom na to da je programsko područje cijela RH, ne postoji teritorijalnih ograničenja za provedbu aktivnosti.

3. Interregionalna suradnja (Interreg C)

RH sudjeluje u dvama programima međuregionalne suradnje – Interreg **EUROPE** i **INTERACT**. S obzirom na to da je programsko područje cijela RH, nema teritorijalnih ograničenja za provedbu aktivnosti.

4. Suradnja najudaljenijih regija (Interreg D).

Odnosi se na suradnju s regijama koje čine teritorij neke od država članica EU-a, ali se nalaze u dijelovima svijeta udaljenima od Europe. Njihov geografski položaj i ekonomska ovisnost o malom broju proizvoda ograničenje je njihova razvoja. RH nije uključena u programsko područje Interrega D.

4.2 Instrument Europske unije za oporavak

Zbog utjecaja pandemije virusa Covid-19 na čitav svijet i s ciljem ublažavanja posljedica iste, EU reagirala je svojim mehanizmima i tako osigurala financijski paket kojem je cilj stvoriti osnovu za ubrzan oporavak, kao i za digitalnu i zelenu transformaciju radi veće otpornosti društva i gospodarstva na buduće krize i izazove. Stoga, Europska komisija oblikovala je instrument za oporavak EU-a pod nazivom **EU sljedeće generacije** (engl. *NextGenerationEU*, NGEU), koji je usvojen u srpnju 2020. godine. Svrha NGEU paketa, čija je ukupna vrijednost 806,9 milijardi EUR, stvoriti je temelj za ubrzan oporavak, kao i za zelenu i digitalnu transformaciju radi veće otpornosti društva i gospodarstva na buduće krize i izazove. Također, kao dio NGEU-a uveden je i **Mehanizam za oporavak i otpornost** (engl. *Recovery and Resilience Facility*, RRF) koji državama članicama, kroz vlastite nacionalne planove za oporavak i otpornost, omogućuje korištenje bespovratnih sredstava u ukupnom iznosu od 672,5 milijardi EUR. RRF će pomoći EU-u da ostvari cilj klimatske neutralnosti do 2050. godine, pokrene digitalnu tranziciju, otvori nova radna mjesta i potakne rast gospodarstva.

Pomoć za oporavak za koheziju i europska područja (engl. *Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe*, REACT-EU) inicijativa je kojom se nastavljaju i proširuju mjere za odgovor na krizu i oporavak od krize. Paket za REACT-EU uključuje dodatnih 55 milijardi EUR s ciljem osiguranja dodatnih sredstava najvažnijim sektorima kako bi se postavila osnova za daljnji napredak. Prethodno navedeno će uključivati ulaganja za potporu očuvanju radnih mjesta (putem programa skraćenog radnog vremena i potpora samozaposlenim osobama), potvoru otvaranju novih radnih mjesta i zapošljavanju mladih, za sustave zdravstvene skrbi i pružanje obrtnog kapitala za mala i srednja poduzeća. Potpora će biti na raspolaganju svim gospodarskim sektorima te se može iskoristiti za ulaganje u *Europski zeleni plan* i digitalnu tranziciju.

Mehanizam za pravednu tranziciju, kojeg je Europska komisija predložila u siječnju 2020. godine, najvažnije je sredstvo za pravednu tranziciju prema klimatski neutralnom gospodarstvu pri kojoj nitko neće biti zapostavljen. U okviru mehanizma u razdoblju od 2021. do 2027. mobilizirat će se oko 100 milijardi EUR u obliku ciljane potpore za ublažavanje socioekonomskih posljedica tranzicije u najpogođenijim regijama.

Navedeni mehanizam odvijat će se u okviru sljedećih triju stupova:

- Novi Fond za pravednu tranziciju
- Poseban program za pravednu tranziciju u okviru programa InvestEU
- Novi instrument za kreditiranje u javnom sektoru.

4.2.1 Nacionalni plan oporavka i otpornosti

Kako bi iskoristila dio sredstava osiguranih kroz *Mehanizam za oporavak i otpornost*, RH oblikovala je **Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO)**, kojim je osigurala gotovo 9,9 milijardi EUR od čega je 6,3 milijarde EUR bespovratnih sredstava, a oko 3,6 milijarde EUR povoljnih zajmova. NPOO je sredstvo provedbe reformi i investicija povezanih sa zelenom i digitalnom tranzicijom, zapošljavanjem, razvojem vještina, obrazovanjem, istraživanjem i inovacijama, poboljšanjem poslovnog okruženja, učinkovitosti javne uprave i zdravstvenog sustava.

NPOO se temelji na strateškim dokumentima, programima, preporukama i obvezama, kao i na *NRS-u 2030*. Primarni fokus NPOO-a mjere su koje podupiru osnaživanje okvira za istraživanje, razvoj i inovacije, kao i na politikama za sljedeću generaciju, u čijem su središtu djeca i mladi. Osim navedenog, NPOO-om će se pružiti potpora aktivnostima povezanim s jačanjem otpornosti zdravstvenog sustava, kao i cijelog društva na buduće izazove i krize.

NPOO je oblikovan na način da obuhvaća pet komponenti i jednu inicijativu:

- Gospodarstvo
- Javna uprava, pravosuđe i državna imovina
- Obrazovanje, znanost i istraživanje
- Tržište rada i socijalna zaštita
- Zdravstvo
- Inicijativa: Obnova zgrada.

4.3 Programi Unije

Programi Unije predstavljaju integrirani niz aktivnosti koje usvaja EU s ciljem promicanja suradnje između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim politikama EU-a. U programskom razdoblju 2021. – 2027., zemljama članicama EU-a na raspolaganju je 17 programa, a u nastavku su izdvojena dva povezana s tematikom predmetnog projekta.

Program LIFE vodeći je financijski instrument EU-a namijenjen zaštiti okoliša, očuvanju prirode i djelovanju u području klime i klimatskih promjena. Program u potpunosti daje podršku ciljevima *Europskog zelenog plana* u području transformacije EU-a u ravnopravno i prosperitetno društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom u kojem nema emisije stakleničkih

plinova do 2050. godine i gdje je gospodarski rast odvojen od korištenja resursa. Također, financira aktivnosti u području zaštite, očuvanja i jačanja prirodnog kapitala EU-a, kao i zaštite zdravlja i dobrobiti građana od rizika i utjecaja povezanih s klimatskim promjenama. U programskom razdoblju 2021. – 2027., Program LIFE vrijedan je 5,4 milijarde EUR i usmjeren na dva područja:

- okoliš (uključujući dva potprograma: *Priroda i bioraznolikost* te *Kružno gospodarstvo i kvaliteta života*)
- djelovanje u području klime (uključujući dva potprograma: *Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama* te *Prijelaz na čistu energiju*).

U kontekstu nastavka istraživačkih aktivnosti bitno je istaknuti i program **Obzor Europa 2030.** kao okvirni program EU-a za istraživanje i inovacije za razdoblje 2021. – 2027., čiji ukupni proračun iznosi 95,5 milijarde EUR. Cilj je programa ojačati znanstvenu i tehnološku osnovu EU-a te je jedan od ključnih instrumenata za jačanje Europskog istraživačkog prostora, osnaživanje europske konkurentnosti, usmjeravanje i ubrzavanje zelene i digitalne tranzicije, europskog oporavka, pripravnosti i otpornosti. Također, programom se doprinosi i postizanju ciljeva održivog razvoja te se potiče konkurentnost i rast.

Strukturu programa čine sljedeća tri stupa:

1. Izvrsna znanost – promicanje razvoja visokokvalitetnih znanja i vještina
2. Globalni izazovi i europska industrijska konkurentnost – podupiranje istraživanja i inovacija posvećenih društvenim izazovima i industrijskim tehnologijama u područjima kao što su zdravlje, digitalizacija, klima, energetika, mobilnost, civilna sigurnost, hrana i prirodni resursi
3. Inovativna Europa – promicanje svih oblika inovacija putem Europskog vijeća za inovacije.

5 Akcijski plan

Mjere prilagodbe klimatskim promjenama definirane u nacrtu *Integralnoj studiji za upravljanje Imotskim poljem* moguće je ostvariti sinergijskim korištenjem financijskih instrumenata kohezijske politike i drugih programa EU-a. Stoga je u ovom poglavlju iznesen akcijski plan kojim su operacionalizirane mjere prema odgovarajućim izvorima financiranja opisanim u poglavlju 4. *Mogućnosti financiranja*. Akcijski plan izrađen je na temelju nacrtu *Integralne studije za upravljanje Imotskim poljem*, s obzirom na to da u trenutku izrade nije bila dostupna finalna verzija dokumenta. U Imotskom je 23. svibnja 2023. održan okrugli stol na kojem su sudjelovali predstavnici projektnih partnera (Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije, Sveučilište u Zadru, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu Fakultet elektrotehnike i računarstva), izrađivača *Akcijskog plana*, medija i šire javnosti. Na okruglom stolu, na kojem je predstavljen nacrt *Integralne studije* i njezin doprinos za Imotsku krajinu, mjere prilagodbe klimatskim promjenama potvrđene su s dionicima, čime je osiguran sudionički pristup *Akcijskom planu*. U tablicama u nastavku opisana je pozadina i izazov zbog kojih je svaku od mjera potrebno provesti, aktivnosti koje će doprinijeti ostvarenju mjera očekivani rezultati, potencijalni dionici koji će biti odgovorni za provedbu aktivnosti, izvori financiranja, procijenjeno vrijeme provedbe i procijenjeni troškovi. S obzirom na specifičnosti *Akcijskog plana* koji se izrađuje za razdoblje od pet godina, kod vremena provedbe korišteni su termini kratkoročno, koji se odnosi na razdoblje od jedne godine, srednjoročno, koji se odnosi na razdoblje od tri godine, i dugoročno, koji obuhvaća razdoblje od pet godina. Također, kod procjene troškova korišteni su termini niski (do 50.000 eura), srednji (od 50.000 do 200.000 eura) i visoki troškovi (iznad 200.000 eura).

a) Tehničke mjere prilagodbe klimatskim promjenama

M1. Prilagodba i unaprjeđenje transportne infrastrukture	
Opis pozadine/izazova	Transportna infrastruktura Imotske krajine temelji se na cestovnoj infrastrukturi koju čini sustav državnih, županijskih i lokalnih cesta. U strateškim dokumentima naglasak je na izgradnji brze ceste Imotski – Zagvozd, dok izgradnja željezničke infrastrukture nije planirana. Prema podacima <i>Europske agencije za okoliš</i> , cestovni promet odgovoran je za oko petinu emisija stakleničkih plinova u EU 2019. godine, pri čemu su glavni zagađivači automobili koji su činili 60,7 % ukupnih emisija ugljičnog dioksida iz cestovnog prometa. Dakle, cestovni promet ima značajan utjecaj na klimatske promjene i njihov štetan utjecaj, zbog čega je potrebno poduzeti mjere koje će doprinijeti tranziciji na održivi promet.
Planirane aktivnosti	Imotska krajina prepoznatljiva je po brojnim vodnim bogatstvima, među kojima se posebno ističu Crveno i Modro jezero. Radi njihove zaštite potrebno je uvesti nove standarde vezane za emisije ugljičnog dioksida na području oko jezera. Stoga je u sklopu mjere planirano izmještanje trase županijske ceste 6156 koja prolazi pored Crvenog jezera, koje je spomenik prirode. Time se nastoji udaljiti cestovni promet od Crvenog jezera i ograničiti pristup fizičkim osobama te tako doprinijeti njegovoj zaštiti. Osim toga, jedinice lokalne samouprave trebaju potaknuti tranziciju na održive oblike cestovnog prometa koji doprinose smanjenju emisija stakleničkih plinova. Navedeno uključuje poticanje i promicanje korištenje električnih vozila, vozila koja pokreću biogoriva te javnog i školskog prijevoza . Stoga je potrebno podizanje svijesti javnosti o prednostima prelaska na prijevoz s niskim udjelom ugljika. Iznimno je bitno unaprijediti transportnu infrastrukturu koja će tomu doprinijeti, što uključuje povećanje broja punionica na javnim mjestima i turističkim atrakcijama, otvaranje pogona za proizvodnju biogoriva, uvođenje električnih vozila ili pokretanih biogorivima u javni i školski prijevoz te unaprjeđenje i izgradnja biciklističkih staza i nogostupa . Osim toga, potrebno je podizati svijest javnosti o prednostima ovakvog načina transporta i poticati ih na prijelaz na održive oblike transporta (sufinanciranje kupnje električnih vozila, porezne olakšice, smanjena komunalna davanja). Navedene aktivnosti doprinijet će zaštiti prirodnih bogatstava Imotske krajine te smanjenju ugljičnog otiska u prometu, pri čemu je izrazito važna suradnja svih relevantnih dionika, uključujući vladine agencije, poslovne subjekte, znanstvene ustanove i udruge koje se bave predmetnim područjem te šire javnosti.
Očekivani rezultati	Prilagođena i unaprijeđena transportna infrastruktura na području Imotske krajine

M1. Prilagodba i unaprjeđenje transportne infrastrukture	
Dionici	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, Hrvatske ceste, Županijska uprava za ceste Split, Turistička zajednica SDŽ, Turistička zajednica Imota, Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije (FGAG), Sveučilište u Zagrebu Fakultet prometnih znanosti, relevantne udruge, šira javnost
Izvori financiranja	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.8. Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prelaska na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika (ulaganja u razvoj infrastrukture na alternativna goriva, električna vozila i biciklističku infrastrukturu)</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO3.2. Razvoj i jačanje održive, pametne i intermodalne nacionalne, regionalne i lokalne mobilnosti koja je otporna na klimatske promjene, uključujući bolji pristup mreži TEN-T i prekograničnoj mobilnosti (ulaganja u obilaznice na državnim i županijskim cestama, poboljšanje pristupačnosti manjih regionalnih središta i ruralnih područja)</i> <p>ITP 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.8. Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prelaska na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika (ulaganja u ekološki prihvatljivi javni prijevoz, biciklistički u pješačku infrastrukturu) u</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO5.1. Poticanje integriranog i uključivog društvenog i gospodarskog razvoja, razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u urbanim područjima (fizička obnova, uređenje i sigurnost javnih prostora)</i> <p>NPOO 2021. – 2026.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Investicijska mjera C1.1.1. R4-I4 Financijski instrumenti za subjekte javnog sektora (ulaganje u nužnu gospodarsku, komunalnu, prometnu i socijalnu infrastrukturu)</i> ❖ <i>Investicijska mjera C1.4. R5-I3 Program sufinanciranja kupnje novih vozila na alternativna goriva i razvoja infrastrukture alternativnih goriva u cestovnom prometu</i> <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Potprogram Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama (aktivnosti poticanja prijelaza prometnog sektora)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Italija – Hrvatska</p>

M1. Prilagodba i unaprjeđenje transportne infrastrukture

- ❖ *Specifični cilj RSO3.2. Razvoj i jačanje održive, pametne i intermodalne nacionalne, regionalne i lokalne mobilnosti koja je otporna na klimatske promjene, među ostalim i poboljšanjem pristupa mreži TEN-T i prekograničnoj mobilnosti (poticanje korištenja alternativnih goriva i ekoloških načina prijevoza)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora

- ❖ *Specifični cilj 2.1 Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova (ulaganja u poboljšanje integracije održivih izvora u različitim sektorima)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion

- ❖ *RSO2.8. Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prijelaza na gospodarstvo s nulom neto stopom emisija ugljika (pilot-akcije za pomak prema održivom gradskom javnom prijevozu i aktivnim načinima transporta)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med

- ❖ *Specifični cilj 1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija (promicanje mobilnosti s niskom razinom ugljika)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije

- ❖ *Specifični cilj RSO1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija (stvaranje i/ili prihvaćanje pametnih, održivih i zelenih prometnih tehnologija i mreža)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.2. Promicanje obnovljive energije (uvođenje alternativnih goriva i novih tehnologija u prijevoz, prijelaz na ekološki prihvatljiva prijevozna sredstva)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa

- ❖ *Specifični cilj 2.5. Ozelenjavanje urbane mobilnosti (provedba koncepta integrirane i održive urbane mobilnosti)*

Specifični cilj 3.1. Poboljšanje prometnih veza ruralnih i rubnih regija (dizajn i testiranje integriranih te održivih prometnih rješenja za poboljšanje veza)

Procijenjeno vrijeme provedbe

Dugoročno

Procijenjeni troškovi

Visoki

M2. Prilagodba i unaprjeđenje energetske infrastrukture

Opis pozadine/izazova

Korištenje fosilnih goriva kao primarnih izvora energije, prilikom čijeg se izgaranja oslobađaju staklenički plinovi, uvelike je utjecalo na štetne posljedice klimatskih promjena na okoliš. Stoga je ključna strategija za ublažavanje klimatskih promjena prelazak na obnovljive izvore energije. Na području Imotske krajine glavni su izvor energije hidroelektrane, dok vodna bogatstva pružaju mogućnost za postavljanje novih hidroenergetskih sustava. Međutim, klimatske promjene uzrokuju produljena razdoblja suša ili ekstremne vremenske prilike, zbog čega, primjerice, mogu smanjiti količinu dostupne vode za proizvodnju energije. Pritom je na suše posebno ranjivo akumulacijsko jezero Ričice, izgrađeno radi smanjivanja poplavlivanja Imotskog polja i osiguravanja dovoljnih količina vode za uspostavu sustava navodnjavanja, čime se u opasnost dovodi poljoprivredna proizvodnja na okolnom području. Dakle, vidljivo je da klimatske promjene imaju snažan utjecaj i na obnovljive izvore energije te je potrebno osmisliti energetske sustave koji su otporni na učinke klimatskih promjena.

Planirane aktivnosti

Prostornim planom SDŽ-a predviđeno je šest lokacija za gradnju solarnih parkova, vjetroelektrana i male hidroelektrane. S obzirom na to da su energija vjetra i sunca varijabilni izvori energije jer omogućuju proizvodnju električne energije samo kad ima sunca, odnosno vjetra, **projektiranje reverzibilnih hidroenergetskih sustava** može pružiti fleksibilni izvor energije koji se može koristiti za uravnoteženje mreže. Navedeni sustavi mogu raditi i u proizvodnom i u pumpnom načinu rada. Kad ima vjetra i sunčeve energije, višak energije može se koristiti za pumpanje vode u rezervoar, dok se u slučaju izostanka vjetra i sunčeve energije, voda može osloboditi za proizvodnju električne energije. Pritom je potrebno minimizirati utjecaj obnovljivih izvora energije na ekosustav i projektirati ih da štedljivo koriste resurse. Iznimno je važna suradnja s lokalnom zajednicom i njihovo uključivanje u proces dizajna i postavljanja sustava obnovljive energije. Tako se jača povjerenje između predstavnika vlasti i uključenih u postavljanje sustava te šire javnosti, uzimaju se u obzir potrebe lokalnog stanovništva te se minimiziraju društveni i ekološki rizici. Da bi se izgradio što učinkovitiji energetska sustav, preporuke su da se detektiraju i saniraju zone gubitaka u jezeru Ričice. Također, navedena hidroelektrana trebala bi biti reverzibilno postrojenje u kojem će jezero Ričice postati sredstvo spremanja energije, a donja akumulacija može biti Prološko blato ili manja zapremnina projektirana i izgrađena na optimalnoj lokaciji. Energija iz solarnih panela trebala bi nadopunjavati vršnu potrošnju tijekom dana, dok bi energija vjetroelektrana po noći punila akumulaciju Ričice. Sastavni dio sustava mogu postati prekidne komore, turbine i crpke. Čitav energetska sustav dodatno se može optimizirati i kroz promjene u gospodarenju otpadom.

M2. Prilagodba i unaprjeđenje energetske infrastrukture	
Očekivani rezultati	Prilagođena i unaprjeđena energetska infrastruktura
Dionici	Hrvatske vode, Hrvatska elektroprivreda, MINGOR, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, Vodovod Imotske krajine, Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (FESB), Sveučilište u Zagrebu Fakultet elektrotehnike i računarstva (FER), FGAG
Izvori financiranja	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.2. Promicanje obnovljive energije</i> (povećanje kapaciteta za iskorištavanje obnovljivih izvora energije za električnu i termalnu energiju) <p>NPOO 2021. – 2026.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Investicijska mjera C1.2. R1-I1 Revitalizacija, izgradnja i digitalizacija energetskeg sustava i prateće infrastrukture za dekarbonizaciju energetskeg sektora</i> (modernizacija, digitalizacija i proširenje elektroenergetskog sustava) <p>Obzor Europa</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>2. stup Globalni izazovi i industrijska konkurentnost Europe Klaster – Klima, energija i mobilnost</i> (istraživanja radi unaprjeđenja znanja i razvijanja inovativnih tehnologija i rješenja za održivo upravljanje resursima, klimatsku neutralnost te čist i zdrav okoliš) <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Potprogram Prijelaz na čistu energiju</i> (ubrzavanje uvođenja tehnologije, poboljšanje stručnih vještina za prijelaz na čistu energiju) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj 2.1 Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova</i> (pilot-projekti za poticanje i osiguravanje strateškog pristupa energetskej učinkovitosti) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija</i> (preuzimanje, nadogradnja i testiranje naprednih tehnologija) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.2. Promicanje obnovljive energije</i> (zajedničko planiranje rješenja za korištenje obnovljivih izvora, razmjena znanja) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa</p>

M2. Prilagodba i unaprjeđenje energetske infrastrukture	
	❖ <i>Specifični cilj 2.1. Tranzicija na klimatski neutralne izvore energije (razvoj i uvođenje novih ili poboljšanih shema koje potiču smanjenje emisije štetnih plinova i jačaju upotrebu održivih izvora energije)</i>
Procijenjeno vrijeme provedbe	Dugoročno
Procijenjeni troškovi	Visoki

M3. Prilagodba i unaprjeđenje infrastrukture za gospodarenje otpadom

<p>Opis pozadine/izazova</p>	<p>Učinkovitost korištenja resursa bitna je komponenta održivog razvoja, a jedna od metoda kojom se doprinosi navedenom predstavlja energetska uporaba otpada. Prema podatcima MINGOR-a, u RH je 2021. godine došlo do povećanja komunalnog otpada za 4 % u odnosu na prethodnu godinu. U SDŽ-u je u sklopu sustava gospodarenja otpadom planirana izgradnja regionalnog centra za gospodarenje otpadom, a jedna od prekrcajnih stanica izgradit će se i na prostoru Imotske krajine. Glavni je cilj ovog centra prikupljanje i obrada otpada s područja SDŽ-a, s posebnim naglaskom na doprinos ekološkoj prihvatljivosti i ekonomskoj održivosti čitavog sustava gospodarenja otpadom. Jedna od metoda rješavanja problema upravljanja otpadom na održiv način predstavlja pretvorba otpada u energije jer se time smanjuje njegov volumen i količina, a dobiva se potrebna energija. Organski otpad pruža mogućnost za dobivanje energenata u obliku bioplina i racionalizaciju sustava gospodarenja otpadom. Upravo se na imotskom odlagalištu otpada <i>Kozjačić</i> procjenjuje da je od ukupne količine otpada u 2021. godini biootpad sa 60 % zauzeo najveći udio u zastupljenosti otpada. Biootpad se može iskoristiti za proizvodnju bioplina koji se može koristiti za proizvodnju električne energije ili topline. U prosjeku, jedna tona miješanog otpada može proizvesti oko 50 – 100 kWh električne energije ili 100 – 200 kWh topline. Procjene su da se bioplinom nastalog od biootpada s imotskog odlagališta otpada u posljednjih 20 godina (100.000 tona) energijom može opskrbljivati oko 250 prosječnih kućanstava Imotskog u sljedećih deset godina. Stoga je potrebno unaprijediti sustav gospodarenja otpadom i energetske uporabe prikupljenog otpada, čime se i doprinosi razvoju kružnog gospodarstva u Imotskoj krajini.</p>
<p>Planirane aktivnosti</p>	<p>Kako bi se povećalo dobivanje energije iz prikupljenog biootpada, potrebno je razmotriti opcije o unaprjeđenju sustava gospodarenja komunalnim krutim otpadom s izdvajanjem razgradive frakcije. Pritom je nužna izgradnja centralnog ili više manjih lokalnih pogona za kogeneraciju (istovremena proizvodnja električne i toplinske energije u jedinstvenom procesu) i izdvajanje bioplina. Uspostavljanjem ovakvog sustava gospodarenja otpadom minimizirat će se troškovi prijevoza otpada, zbrinut će se mulj s uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i sanirat će se postojeće odlagalište otpada sa sustavom isplinjavanja, kondicioniranja i skladištenja bioplina.</p>
<p>Očekivani rezultati</p>	<p>Prilagođena i unaprijeđena infrastruktura za gospodarenje otpadom</p>
<p>Dionici</p>	<p>Komunalno društvo Grada Imotskog, MINGOR, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, FGAG</p>
<p>Izvori financiranja</p>	<p>PKK 2021. – 2027.</p>

M3. Prilagodba i unaprjeđenje infrastrukture za gospodarenje otpadom

	<ul style="list-style-type: none">❖ <i>Specifični cilj RSO2.6. Promicanje prelaska na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (izgradnja i opremanje nove infrastrukture za gospodarenje otpadom)</i> <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none">❖ <i>Potprogram Kružno gospodarstvo i kvaliteta života (razvoj kružnog gospodarstva, uključujući oporabu otpada)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</p> <ul style="list-style-type: none">❖ <i>Specifični cilj 2.6 Promicanje prijelaza na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (razvijanje i provedba pristupa za ograničavanje odlaganja svih vrsta otpada i zadržavanje njihove vrijednosti u gospodarskom ciklusu, poboljšanje politika gospodarenja otpadom i nadležnosti javnog sektora)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med</p> <ul style="list-style-type: none">❖ <i>Specifični cilj 2.6. Promicanje prijelaza na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (promicanje ekonomske vrijednosti oporabe otpada i pretvorbe u resurs)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa</p> <ul style="list-style-type: none">❖ <i>Specifični cilj 2.3. Unaprjeđenje koncepta kružne ekonomije (poboljšanje politike gospodarenja otpadom i nadležnosti javnog sektora, razvoj i testiranje rješenja za oporabu sirovina)</i>
Procijenjeno vrijeme provedbe	Dugoročno
Procijenjeni troškovi	Visoki

M4. Zaštita prirodnih resursa

<p>Opis pozadine/izazova</p>	<p>Krško područje Imotske krajine specifično je po svojim geološkim značajkama, kao što su vrtače, jezera, podzemni tokovi i špilje, i bogatom biološkom raznolikošću (obuhvaća <i>Geopark</i> te četiri zaštićena područja s rijetkim i ugroženim biljnim i životinjskim vrstama) koje tvore jedinstveni ekosustav. Imotska krajina prepoznatljiva je po svojim vodnim bogatstvima (površinske vode u krškim jezerima i površinskim tokovima te podzemne vode) i jedinstvenim hidrološkim obilježjima. Ukupno su na ovom području četiri zaštićena područja – spomenici prirode Crveno i Modro jezero, značajni krajobraz Prološko blato i posebni rezervat Vrljike. Krška su područja posebno osjetljiva na različite ljudske aktivnosti (primjerice, rudarstvo ili urbanizacija) koje mogu dovesti do degradacije ekosustava i ugroziti vodne resurse, zbog čega se kao prioritet postavlja zaštita bioraznolikosti i prirodnih resursa Imotske krajine.</p>
<p>Planirane aktivnosti</p>	<p>Zaštita prirodnih resursa zahtijeva interdisciplinarni pristup te uvažavanje specifičnosti geoloških i ekoloških značajki. Prije svega, potrebno je izraditi planove restauracije i upravljanja staništima kojima je cilj pomoći u obnovi i odgovornom upravljanju degradiranim staništima. U sklopu njih potrebno je razmotriti pošumljavanje, uklanjanje invazivnih vrsta i restauraciju obalnih područja. Nadalje, nužno je izraditi propise i smjernice za zaštitu biološke raznolikosti u zaštićenim područjima i na ostatku područja Imotske krajine kako bi se ograničile aktivnosti koje mogu naštetiti ekosustavu (kao što su lov ili nekontrolirani razvoj). Naposljetku, važno je podizati svijest javnosti o biološkoj raznolikosti kako bi ih se potaklo da i sami doprinesu smanjenju štetnog utjecaja na okoliš i prirodne resurse.</p>
<p>Očekivani rezultati</p>	<p>Izrađeni planovi restauracije, propisi i smjernice za zaštitu biološke raznolikosti; podignuta svijest javnosti o biološkoj raznolikosti</p>
<p>Dionici</p>	<p>MINGOR, Javna ustanova <i>More i krš</i>, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet (PMF), Sveučilište u Zadru (UNIZD), relevantne udruge koje djeluju u području zaštite okoliša, šira javnost</p>
<p>Izvori financiranja</p>	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja</i> (izrada planova upravljanja zaštićenim područjima, jačanje kapaciteta relevantnih dionika) <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Potprogram Priroda i bioraznolikost</i> (mjere za promicanje te potporu očuvanja i obnove prirodnih resursa)

M4. Zaštita prirodnih resursa

ETS 2021. – 2027. – Interreg Italija – Hrvatska

- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (povećanje otpornosti kulturne i prirodne baštine na katastrofe kroz razvoj i provedbu politika i akcija u razvojnim planovima)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (razvijanje zajedničkih strategija za širenje dobre prakse u zaštiti prirode i bioraznolikosti)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora

- ❖ *Specifični cilj 2.4 Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj prekogranične procjene rizika i strategija rizika od katastrofe, povećanje otpornosti kulturne i prirodne baštine na klimatske promjene)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion

- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj i provedba integrirane zajedničke transnacionalne strategije i mjera za otpornost na klimatske promjene)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (definiranje i provedba okvira politike i strategije za zaštitu prirodnih kopnenih i morskih staništa)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med

- ❖ *Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj planova upravljanja i integriranje prilagodbe klimatskim promjenama u lokalne planove za zaštitu područja od posebnog interesa)*
- ❖ *Specifični cilj 2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (jačanje transnacionalnih veza radi zaštite mreže Natura 2000, poboljšanje upravljanja prirodnim ekosustavima)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije

M4. Zaštita prirodnih resursa	
	<ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (uspostavljanje usklađenih strategija upravljanja prirodnim resursima, zajednički razvoj planova obnove i upravljanja)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj 2.2. Povećanje otpornosti na klimatske promjene (poboljšanje otpornosti kroz planove upravljanja rizikom)</i>
Procijenjeno vrijeme provedbe	Srednjoročno
Procijenjeni troškovi	Srednji

M5. Sustav monitoringa klimatoloških i hidroloških parametara

Opis pozadine/izazova

Sustavi praćenja meteoroloških i hidroloških parametara postaju sve važniji alati za prilagodbu klimatskim promjenama i ključni su za razumijevanje utjecaja na vodne resurse. Navedeni sustavi omogućuju praćenje niza parametara (temperatura, količina oborina, brzina i smjer vjetra, vlažnost zraka, vlažnost tla, vodostaj, razina podzemne vode, kvaliteta vode) i pružaju podatke u stvarnom vremenu. Stoga su korisni za donošenje odluka u nizu sektora i nude niz prednosti – promjene u vremenskim obrascima i hidrološkim ciklusima tijekom vremena, uzroci promjena meteoroloških i hidroloških parametara, prepoznavanje izvora onečišćenja i promjena u korištenju zemljišta koje uzrokuju smanjenje kvalitete vode. Kao što je već navedeno, krška područja posebno su osjetljiva na ekstremne vremenske uvjete, a s obzirom na porast temperatura sušna razdoblja sve su češća i ostavljaju znatne posljedice na sve promatrane sektore. Modeli predviđanja klimatskih parametara temeljeni na modelu dubokog učenja i prikupljenim podacima preko monitoring sustava ključni su za prilagodbu Imotske krajine na klimatske promjene.

Planirane aktivnosti

U sklopu projekta VODIME uspostavljen je sustav monitoringa koji se sastoji od hidroloških i meteoroloških postaja. Ukupno je postavljeno sedam mjernih točaka na koje su postavljene telemetrijski uređaji s višeparametarskim sondama za praćenje hidroloških parametara. Postavljene su i dvije automatske meteorološke stanice te tri sonde za mjerenje vlažnosti u tlu. Za uspostavu telemetrijskog sustava potrebno je **nabaviti i instalirati višeparametarske sonde** za mjerenje fizikalno-kemijskih parametara vode, **dojavnu opremu i opremu za napajanje**. Također, potrebno je **održavati mjerne opreme**, mijenjati baterije te kalibrirati i određivati visinske kote instrumenta. Naposljetku, s obzirom na to da se odašiljanje podataka vrši preko dojavne stanice koja šalje podatke na dojavni programski sustav, potrebno je **nabaviti i ugraditi kompatibilne dojavne stanice**. Suša je jedan od najvećih klimatskih izazova koja uzrokuje niz problema, kao što su smanjena dostupnost vode ili ograničavanje poljoprivredne proizvodnje. Stoga je **sustav praćenja i predviđanja suše (primjerice, umjetne neuronske mreže, konvolucijske neuronske mreže, pobratne neuronske mreže, duboke neuronske mreže, generativne suparničke mreže)** iznimno bitan kako bi se utjecalo na smanjenje njezina utjecaja, a kao učinkoviti alati nameću se modeli dubokog učenja. Međutim, trenutno je niz nedostataka u postojećim pristupima (nemogućnost dugoročnih pouzdanih predviđanja, ograničena prostorna rezolucija, potrebne velike količine podataka za učenje velikog broja parametara modela, a ne postoje učinkovite strategije za uklanjanje nepotpunih ili nedostupnih podataka), zbog čega je potrebno identificirati buduće smjerove istraživanja koji će unaprijediti učinkovitost navedenog modela.

M5. Sustav monitoringa klimatoloških i hidroloških parametara	
Očekivani rezultati	Unaprijeđen sustav monitoringa klimatoloških i meteoroloških parametara; unaprijeđen sustav praćenja i predviđanja suše
Dionici	FGAG, MINGOR, Državni hidrometeorološki zavod, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, PMF, FESB, FER
Izvori financiranja	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima</i> (jačanje sustava za praćenje i procjenu klimatskih promjena, primijenjena istraživanja za prilagodbu klimatskim promjenama) <p>Obzor Europa</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>2. stup Globalni izazovi i industrijska konkurentnost Europe Klaster – Klima, energija i mobilnost</i> (istraživanja za unaprjeđenje znanja i razvoj inovativnih tehnologija za održivo upravljanje prirodnim resursima, klimatsku neutralnost te čist i zdrav okoliš) <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Potprogram Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama</i> (poboljšanje, promicanje i povećanje uporabe suvremenih alata i rješenja za modeliranje prilagodbe i procjenu rizika) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Italija – Hrvatska</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija</i> (primijenjena istraživanja i prijenos tehnologije, posebno u plavom i kružnom gospodarstvu te digitalizaciji) ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima</i> (razvoj ili kapitalizacija alata za prikupljanje podataka o klimatskim promjenama) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj 1.1 Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija</i> (inovacije, prijenos tehnologije te komercijalizacija rješenja temeljenih na naprednim tehnologijama) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija</i> (promicanje i poticanje razvoja transnacionalnih inovacija za suočavanje s klimatskim promjenama, preuzimanje, nadogradnja i testiranje naprednih tehnologija)

M5. Sustav monitoringa klimatoloških i hidroloških parametara

- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (pilot-akcije za korištenje velikih podataka za modeliranje, rano predviđanje i upozoravanje sustava za smanjenje rizika od klimatskih promjena)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med

- ❖ *Specifični cilj 1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija (ubrzavanje inovacija i prijenosa tehnologije)*
- ❖ *Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj i pilot-provedba sustava ranog upozoravanja na suše, poboljšanje sustava praćenja i upravljanja, poticanje platformi za praćenje i predviđanje rizika)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije

- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (zajednička rješenja i mjere za modeliranje, predviđanje i procjenu ranjivosti na klimatske promjene)*

Procijenjeno vrijeme provedbe

Srednjoročno

Procijenjeni troškovi

Srednji

M6. Gospodarenje vodnim resursima unaprjeđenjem infrastrukture

Opis pozadine/izazova	<p>Podzemni vodonosnici u krškim područjima važan su izvor vode za piće i različite gospodarske aktivnosti. Imotska krajina specifična je po geološkim obilježjima (vrtače, koncentrirani podzemni tokovi, špilje, jezera) koja često imaju sustav estevela. Navedeno je čini izrazito osjetljivim područjem na onečišćenje i razne ljudske zahvate u prostoru. Zbog visoke propusnosti vapnenačkih i dolomitskih stijena, polutanti mogu dospjeti u podzemne vode, dok zbog isprekidanosti krških vodonosnika, dostupnost vode može fluktuirati. Navedeno čini čitav proces upravljanja vodnim resursima znatno složenim, zbog čega je važno učinkovito i odgovorno gospodarenje kako bi se doprinijelo održivosti vodoopskrbe i ekosustava u Imotskoj krajini te kvaliteti života lokalne zajednice.</p>
Planirane aktivnosti	<p>Kako bi se osiguralo odgovorno i učinkovito upravljanje vodnim resursima, potrebno je uvesti infrastrukturne mjere. Navedeno se namjerava postići razvojem tehnologije koje kod korištenja zemljišta minimiziraju utjecaj ljudskih aktivnosti na vodne resurse (kao što su, projektiranje i urbanizam osjetljiv s obzirom na vodno gospodarstvo, upravljanje šumskim resursima osjetljivo s obzirom na vodno gospodarstvo). Također, poticat će se korištenje tehnologija i praksi kojima se doprinosi smanjenju potrošnje vode i generiranju otpada od vode (kao što su ograničenja potrošnje vode ili recikliranje vode). Osim toga, provodit će se nova istraživanja u području gospodarenja vodnim resursima te će se razvijati nove tehnologije i prakse koje podržavaju održivo i učinkovito upravljanje vodnim resursima u krškim područjima. Ljudske intervencije, kao što je regulacija vodotoka (izgradnja brana, nasipa, ispravljanje riječnih kanala, promjena korištenja zemljišta koja mijenja obrasce otjecanja), utječu na izmjenu prirodnog hidrološkog režima, morfoloških uvjeta te dinamiku pronosa sedimenta i prirodnog staništa. Stoga je posebnu pozornost potrebno pridati obnovi prirodnog hidromorfološkog režima rijeka i poplavnih površina. Navedeno se može postići obnovom staništa unutar poplavnih ravnica lateralnih spojeva rijeke (primjerice, izmještanje, snižavanje krune ili uklanjanje nasipa, obnova močvara ili ponovno spajanje potkovičastih jezera s glavnim tokom), upravljanjem hidrološkim režimom i pronosom nanosa (primjerice, uklanjanje brana i pregrada, restauracija i ponovno spajanje sezonskih ili povremenih tokova s glavnim tokom) i restauracijom staništa unutar toka (primjerice, uklanjanje zaštitnih struktura obale, prirodna stabilizacija obale, renaturalizacija riječnog dna, prirodne barijere od stabala). S obzirom na to da je poljoprivreda jedna od ključnih gospodarskih aktivnosti Imotske krajine i zbog važnosti vodnih resursa za obavljanje poljoprivredne proizvodnje, potrebno je implementirati suvremene sustave navodnjavanja, uključujući navodnjavanje kap po kap, navodnjavanje</p>

M6. Gospodarenje vodnim resursima unaprjeđenjem infrastrukture	
	<p>mikroraspršivačima, centralno navodnjavanje i navodnjavanje promjenjivim intenzitetom. Tako će se poboljšati učinkovitost korištenja vode i smanjiti gubitak vode, dok će se povećati produktivnost usjeva i poboljšati zdravlje tla. Naposljetku, razvit će se i uvesti strategije raspodjele vode koje uravnotežuju potrebe ljudskih djelatnosti, ekosustava i gospodarskih djelatnosti.</p>
Očekivani rezultati	Unaprijeđena infrastruktura za gospodarenje vodnim resursima
Dionici	FGAG, MINGOR, Hrvatske vode, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, Vodovod Imotske krajine
Izvori financiranja	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima</i> (jačanje sposobnosti upravljanja rizicima od poplava, monitoring voda) <p>Obzor Europa</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>2. stup Globalni izazovi i industrijska konkurentnost Europe Klaster – Hrana, biogospodarstvo, prirodni resursi, poljoprivreda i okoliš</i> (istraživački projekti fokusirani na učinkovito praćenje, procjenu i projekcije povezane s klimatskim promjenama) <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Potprogram <i>Kružno gospodarstvo i kvaliteta života</i> (zaštita i poboljšanje kakvoće podzemnih i površinskih voda te sprječavanje i uklanjanje onečišćujućih tvari) ❖ Potprogram <i>Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama</i> (uvođenje održivih rješenja u upravljanje vodnim resursima, osiguravanje stabilne i sigurne opskrbe slatkom vodom, sprječavanje suša) <p>ETS 2021. – 2027. - Interreg Italija – Hrvatska</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima</i> (proučavanje i testiranje integriranih rješenja za prilagodbu klimi, razvoj ili kapitalizacija alata za prikupljanje podataka) ❖ <i>Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja</i> (alati za integrirano upravljanje vodnim resursima, razvijanje integriranih strategija te financiranje infrastrukture za očuvanje staništa i obala) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</p>

M6. Gospodarenje vodnim resursima unaprjeđenjem infrastrukture

- ❖ *Specifični cilj 1.1 Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija (inovacije i prijenos tehnologije)*
- ❖ *Specifični cilj 2.4 Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razmjena znanja i dobrih praksi, pilot-akcije za ispitivanje integriranih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama, povećanje otpornosti kritične infrastrukture te kulturne i prirodne baštine, integriranje klimatskih promjena u strategije upravljanja vodama i njihova provedba)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med

- ❖ *Specifični cilj 1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija (inovacije i prijenos tehnologije)*
- ❖ *Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (poticanje razvoja platformi utemeljenih na naprednim tehnologijama za praćenje i predviđanje rizika, potpora održivom korištenju i upravljanju vodom)*
- ❖ *Specifični cilj 2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (obnavljanje prirodnih funkcija podzemnih i površinskih voda)*

ETS 2021. – 2027 – Interreg Dunavske regije

- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (integracija novih rezultata istraživanja u prilagodbu klimatskim promjenama, transnacionalna suradnja za sprječavanje rizika od poplava ili suša)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa

- ❖ *Specifični cilj 2.2. Povećanje otpornosti na klimatske promjene (pilot-akcije za ispitivanje integriranih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama, integriranje aspekata klimatskih promjena u strategije upravljanja vodama)*
- ❖ *Specifični cilj 2.4. Očuvanje okoliša (jačanje vještina relevantnih dionika, testiranje inovativnih rješenja za obnovu degradiranih ekosustava)*

Procijenjeno vrijeme provedbe

Dugoročno

Procijenjeni troškovi

Visoki

M7. Gospodarenje vodnim resursima jačanjem ljudskih kapaciteta

<p>Opis pozadine/izazova</p>	<p>Ljudsko djelovanje i eksploatacija vodnih resursa često je jedan od uzroka smanjenja kvalitete i količine raspoložive vode. Navedeno se održava na samu kvalitetu života, što ukazuje na to da je voda ključan resurs za održivost zajednice i gospodarskih aktivnosti. Stoga je potrebno poduzeti mjere kojima će se promovirati odgovorno korištenje vodnih resursa te jačati kapaciteti za učinkovito upravljanje vodnim resursima.</p>
<p>Planirane aktivnosti</p>	<p>Lokalne vlasti svojim odlukama utječu na kvalitetu života svoje zajednice, što zahtijeva jačanje njihovih kapaciteta kako bi te odluke bile u skladu s potrebama lokalne zajednice, a da pritom ne utječu i na vodne resurse. Stoga je bitno uspostavljati partnerstva na nacionalnoj i europskoj razini, posebice s regijama sa sličnim hidrogeološkim uvjetima, gospodarskim razvojem i naseljenosti. Tako će se prenositi znanja i dobre prakse, samim time i utjecati na održivo i učinkovito upravljanje vodnim resursima. Nadalje, vlasti trebaju donositi planove upravljanja vodnim resursima koji u obzir uzimaju geološke i hidrološke specifičnosti Imotske krajine. Naposljetku, potrebno je među širom javnosti povećati svijest o odgovornom korištenju vodnih resursa kako bi svojim aktivnostima doprinijeli njihovu očuvanju.</p>
<p>Očekivani rezultati</p>	<p>Ojačani kapaciteti lokalnih vlasti za gospodarenje vodnim resursima; podignuta svijest javnosti o odgovornom korištenju vodnih resursa</p>
<p>Dionici</p>	<p>FGAG, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, relevantne udruge, šira javnost</p>
<p>Izvori financiranja</p>	<p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Italija Hrvatska</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima</i> (promicanje suradnje između javnih tijela, istraživačkih institucija i privatnih tvrtki, razmjena dobrih praksi prilagodbe klimatskim promjenama) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO1.4. Razvoj vještina za pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju i poduzetništvo</i> (podizanje vještina relevantnih dionika) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima</i> (stvaranje kulture štednje vode među stanovništvom) <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med</p>

M7. Gospodarenje vodnim resursima jačanjem ljudskih kapaciteta

- ❖ *Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (podizanje i promicanje ekološke svijesti)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije

- ❖ *Specifični cilj RSO2.5. Promicanje pristupa vodi i održivog upravljanja vodama (jačanje institucionalnih, upravljačkih i tehničkih kapaciteta za sprječavanje i ublažavanje onečišćenja vode)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa

- ❖ *Specifični cilj 2.4. Očuvanje okoliša (izgradnja kapaciteta za integrirano upravljanje vodenim ekosustavima)*

Procijenjeno vrijeme provedbe

Srednjoročno

Procijenjeni troškovi

Niski

M8. Proizvodnja hrane

<p>Opis pozadine/izazova</p>	<p>Zahvaljujući geografskom položaju, povoljnoj klimi i brojnim izvorima vode, poljoprivreda je postala glavna gospodarska djelatnost Imotske krajine. Ključnu ulogu u razvoju poljoprivrede imalo je Imotsko polje. Riječ je o polju čije je tlo okarakterizirano kao izrazito obradivo tlo i na kojem su najzastupljenije poljoprivredne vrste vinova loza, jabuke, šljive, trešnje i višnje. Među povrtlarskim kulturama najzastupljeniji su krumpir, lubenice, paprika, kupus i rajčica, dok su među ratarskim kulturama najčešće pšenica, ječam, kukuruz i zob. S obzirom na povezanost vodnih resursa i poljoprivredne proizvodnje, sektor poljoprivrede nameće se kao jedan od najranjivijih na klimatske promjene. Zbog toga je potrebno osigurati mjere koje će omogućiti daljnji razvoj poljoprivredne proizvodnje koja ima veliki značaj za čitavo područje Imotske krajine.</p>
<p>Planirane aktivnosti</p>	<p>Na proizvodnju hrane često utječu neriješena pitanja oko vlasništva nad zemljištem, zbog čega je potrebno regulirati vlasnička pitanja u katastarskim registrima. Rješavanjem ovog problema daje se uvid u nedovoljno iskorištena zemljišta te mogućnost njegova dodjeljivanja novim vlasnicima kako bi se potaklo korištenje za poljoprivrednu proizvodnju. Veliki problem predstavlja i rascjepkanost zemljišta, a komasacija, odnosno povezivanje manjih parcela zemljišta u veće cjeline može doprinijeti učinkovitijem upravljanju i optimizaciji proizvodnje. Osim toga, potrebno je poticati razvoj zadrugarstva, odnosno organizacija u kojima članovi udružuju resurse. Time se smanjuju troškovi proizvodnje, postiže se bolja cijena proizvoda, olakšava se pristup kapitalu, modernoj tehnologiji i tržištima. Nadalje, uvođenjem sustava praćenja (telemetrijska mreža praćenja meteoroloških i hidroloških parametara), modeliranja (razvoj digitalnih elevacijskih modela za identificiranje područja sklonih poplavama) i predviđanja proizvodnja hrane postat će učinkovitija. S obzirom na to da su sušna razdoblja sve češća, nužno je unaprijediti sustav navodnjavanja i osigurati stalan izvor vode potrebne za proizvodnju. Naposljetku, edukacija poljoprivrednika u navedenim temama osigurat će učinkovitost upravljanja poljoprivrednom proizvodnjom u Imotskoj krajini.</p>
<p>Očekivani rezultati</p>	<p>Regulirana vlasnička pitanja oko poljoprivrednog zemljišta; provedena komasacija zemljišta; razvijeno zadrugarstvo; unaprijeđen sustav navodnjavanja Imotskog polja; ojačani kapaciteti poljoprivrednika za učinkovito upravljanje poljoprivrednom proizvodnjom u Imotskoj krajini</p>
<p>Dionici</p>	<p>MINGOR, MP, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, Sveučilište u Splitu, FGAG, PMF, UNIZD, Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet, poljoprivrednici na području Imotske krajine</p>

NPOO 2021. – 2026.

❖ *Investicijska mjera C1.5. R2-I1 Komasaacija poljoprivrednog zemljišta*
Obzor Europa

- ❖ *2. stup Globalni izazovi i industrijska konkurentnost Europe Klaster – Hrana, biogospodarstvo, prirodni resursi, poljoprivreda i okoliš (istraživački projekti fokusirani na učinkovito praćenje, procjenu i projekcije povezane s utjecajima klimatskih promjena)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Italija – Hrvatska

- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj ili kapitalizacija alata za prikupljanje podataka i male infrastrukture za promatranje učinaka klimatskih promjena)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion

- ❖ *Specifični cilj RSO1.4. Razvoj vještina za pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju i poduzetništvo (podizanje vještina relevantnih dionika, pilot-akcije za zajedničko koordinirano korištenje velikih podataka za modeliranje, rano predviđanje i upozoravanje sustava za smanjenje rizika)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (zajedničke akcije kako bi se osigurala održiva hrana i tradicionalni poljoprivredni proizvodi)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med

- ❖ *Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (poboljšanje sustava praćenja i upravljanja, promicanje upotrebe planova upravljanja sušom, održivo upravljanje tлом i korištenjem zemljišta)*
- ❖ *Specifični cilj 2.6. Promicanje prijelaza na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (inicijative koje se bave vezom vode, energije i hrane)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije

- ❖ *Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (razvoj ekološki prihvatljivih sustava korištenja zemljišta, upravljanja krajolikom, zaštite tla i mjera obnove)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa

M8. Proizvodnja hrane	
	❖ <i>Specifični cilj 2.4. Očuvanje okoliša</i> (inovativna rješenja za oglašavanje degradacije tla i poboljšanje svojstava tla)
Procijenjeno vrijeme provedbe	Dugoročno
Procijenjeni troškovi	Visoki

M9. Održivi turizam

Opis pozadine/izazova

Imotska krajina postaje turistički sve atraktivnija, o čemu govore i podatci o dolascima i noćenjima turista. Od 2017. godine bilježi se kontinuiran porast broja u obama pokazateljima, osim 2020. godine zbog pandemije, pri čemu je 2022. zabilježen rekordan broj dolazaka (za 45,57 % više u odnosu na dotad rekordnu 2019. godinu) i noćenja (za 49,09 % više u odnosu na 2019. godinu). Turizam Imotske krajine zasniva se na prirodnim i kulturno-povijesnim znamenitostima te enogastronomskoj ponudi. S obzirom na kontinuirani porast broja dolazaka i noćenja, Turistička zajednica SDŽ naglasak je stavila na razvoj održivog turizma kako bi omogućila kontroliran rast turizma temeljenog na cjelogodišnjoj ponudi, lokalnim resursima te koji je u funkciji kvalitete života lokalne zajednice te očuvanja prirodne i kulturne baštine. U skladu s tim, usmjerenje je prebačeno na oblike turizma manje podložne sezonskim pritiscima – cikloturizam, pješačke i tematske staze, enogastroturizam, kulturni turizam, ruralni turizam i aktivni turizam. Upravo je područje Imotske krajine pogodno za razvoj svih navedenih oblika turizma, čime će se doprinijeti društvenoj, ekonomskoj i ekološkoj održivosti.

Planirane aktivnosti

S ciljem poticanja **razvoja cjelogodišnjeg turizma i turizma temeljenog na lokalnoj ponudi i prirodnim ljepotama** potrebno je poticati razvoj oblika turizma i turističkih proizvoda koji su otporniji na sezonske pritiske. Navedeno uključuje:

- ❖ **seoski turizam** (poticanje uređenja naselja, kuća i okućnica tradicijskim materijalima, poticanje razvoja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i ugostiteljske ponude temeljene na lokalnim proizvodima, razvoj tematskih staza, programi edukacija za sve dionike u turizmu, unaprjeđenje turističke signalizacije, osmišljavanje gastronomskih manifestacija na temu poljoprivrednih proizvoda karakterističnih za Imotsku krajinu, popularizacija tradicijskih jela i namirnica)
- ❖ **ekoturizam** (uređenje interpretacije i signalizacije, razvoj pješačkih i biciklističkih staza, izgradnja infrastrukture za promatranje ptica, razvoj edukativnih programa na temu hidromorfologije, razvoj ponude programa i izleta na temu hidromorfologije)
- ❖ **aktivni turizam** (razvoj biciklističkih i pješačkih staza, razvoj sportskih događanja, razvoj programa i izleta utemeljenih na specifičnostima Imotske krajine, promidžba događanja aktivnog odmora)
- ❖ **kulturni turizam** (uređenje glavnih znamenitosti, uređenje povijesnih jezgri naselja, razvoj tematskih staza, razvoj kulturnih tematskih događanja, unaprjeđenje enogastro ponude).

M9. Održivi turizam	
Očekivani rezultati	Razvijen cjelogodišnji turizam, unaprijeđena turistička ponuda temeljena na lokalnoj ponudi i prirodnim ljepotama
Dionici	MINT, Turistička zajednica SDŽ, Turistička zajednica Imota, SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, Hrvatska turistička zajednica, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, UNIZD, Institut za turizam
Izvori financiranja	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO1.3. Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja (podrška ulaganjima MSP-ovima za razvoj održivog turizma)</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO4.6. Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama (razvoj novih poslovnih modela – aktivni odmor, zdravstveni i sportski turizam)</i> <p>ITP 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO5.1. Poticanje integriranog i uključivog društvenog i gospodarskog razvoja, razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u urbanim područjima (vrednovanje, očuvanje, obnova i prezentacija kulturne baštine, modernizacija javne turističke infrastrukture)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Italija – Hrvatska</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO4.6. Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama (razvoj pametnih i održivih strategija upravljanja destinacijom, prekogranične informativne kampanje i obuka za administratore i operatore o održivom turizmu)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj 4.6 Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama (zajedničke akcije za diverzifikaciju i održivost turizma u manje poznatim destinacijama, zaštita i promicanje prirodne baštine i ekoturizma)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (razmjena dobrih praksi i testiranje rješenja za održivi turizam participativnim pristupom)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med</p>

M9. Održivi turizam

- ❖ *Specifični cilj 1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija* (razvoj pametnog turizma i upravljanja turističkim tokovima)
- ❖ *Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima* (razvoj strategija za smanjenje utjecaja turizma i provedbu održivog turizma)

ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije

- ❖ *Specifični cilj RSO4.6. Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama* (valorizacija kulturne i prirodne baštine kroz nove inicijative – tematske, kulturne, pješačke i biciklističke rute)

ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa

- ❖ *Specifični cilj 2.4. Očuvanje okoliša* (razvoj i provedba strategija za održivi turizam koji valorizira prirodnu baštinu kroz participativne pristupe)

Procijenjeno vrijeme provedbe

Srednjoročno

Procijenjeni troškovi

Srednji

b) Administrativne i institucionalne mjere prilagodbe klimatskim promjenama

M1. Institucionalna prilagodba na lokalnoj razini	
Opis pozadine/izazova	<p>S obzirom na to da su klimatske promjene jedan od najvećih globalnih izazova današnjice te utječu na sve aspekte društva, okoliša i gospodarstva, u prilagodbu klimatskim promjenama važno je uključiti sve relevantne dionike od lokalne do nacionalne razine. Utjecaj klimatskih promjena najjače se osjeća na lokalnoj razini, zbog čega je potrebno donošenje administrativnih i upravljačkih mjera koje će ublažiti štetne posljedice i omogućiti lokalnim zajednicama da postanu otpornije. Stoga je potrebno uključiti predstavnike lokalnih vlasti te ojačati njihove kapacitete kako bi u donošenju odluka te izradi planskih i strateških dokumenata mogli primjereno reagirati na posljedice koje klimatske promjene ostavljaju na njihove zajednice.</p>
Planirane aktivnosti	<p>Institucionalna prilagodba na lokalnoj razini uključuje stvaranje novih institucija ili reorganizaciju postojećih za optimalno upravljanje utjecajima klimatskih promjena, odnosno za prepoznavanje njihovih posljedica te izradu i provedbu politika i praksi kao odgovora na njihove izazove. Također, bitno je jačati kapacitete lokalnih vlasti i drugih relevantnih organizacija kako bi se učinkovito odgovorilo na posljedice klimatskih promjena. Navedeno uključuje edukacije i obuku lokalnih vlasti te pružanje resursa i tehničke pomoći za izradu i provedbu strategije prilagodbe klimi, kao i stvaranje interdisciplinarnih partnerstava. Nadalje, planiranje korištenja zemljišta može doprinijeti boljem upravljanju za prilagodbu klimatskim promjenama. Navedeno podrazumijeva projektiranje i upravljanje korištenjem zemljišta koje je otpornije na klimatske promjene, primjerice, u propisima o zoniranju i korištenju zemljišta ranjiva područja mogu se zaštititi od razvoja ili se poticati korištenje zelene infrastrukture (parkovi, zeleni krovovi) za upravljanje otjecanjem oborinskih voda. Osim toga, planiranje infrastrukture, odnosno projektiranje i izgradnja infrastrukture koja je otporna na utjecaje klimatskih promjena iznimno je važno u prilagodbi. Neke od aktivnosti kojima je to moguće postići uključuju izgradnju zidova ili podizanje zgrada u područjima podložnim poplavama, projektiranje zelene infrastrukture za upravljanje otjecanjem oborinskih voda i provedba mjera za očuvanje vode. Naposljetku, komunikacija s lokalnom zajednicom i njihovo uključivanje u razvoj i provedbu strategija prilagodbe važno je kako bi se utvrdile njihove potrebe te se planirana rješenja uskladila s njima.</p>
Očekivani rezultati	<p>Poboljšana institucionalna prilagodba na utjecaj klimatskih promjena</p>

M1. Institucionalna prilagodba na lokalnoj razini	
Dionici	SDŽ, jedinice lokalne samouprave na području Imotske krajine, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne uprave, Sveučilište u Splitu, FGAG, UNIZD, Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj SDŽ-a (JU RERA S.D.), šira javnost, relevantne udruge
Izvori financiranja	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.1. Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova (organiziranje edukacija i seminara radi promocije čistih tehnologija i obnovljivih izvora)</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (jačanje institucionalnih kapaciteta i vlasti radi integriranja klimatskih ciljeva u strateške i planske dokumente)</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.5. Promicanje pristupa vodi i održivog upravljanja vodama (provedba neinfrastrukturnih mjera za poboljšanje upravljanja vodama)</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (razvoj zelene infrastrukture u urbanim područjima)</i> <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Potprogram Kružno gospodarstvo i kvaliteta života (projekti upravljanja okolišem za poticanje promjena ponašanja i izgradnju kapaciteta na svim razinama)</i> ❖ <i>Potprogram Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama (razvoj politike povezane s prilagodbom, poboljšanje strategija i planova prilagodbe te njihova provedba, podizanje svijesti o klimatskim promjenama)</i> ❖ <i>Potprogram Prijelaz na čistu energiju (izgradnja nacionalnog, regionalnog i lokalnog okvira politike za prijelaz na čistu energiju, razvoj lokalnih i regionalnih investicijskih projekata)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Italija – Hrvatska</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj tečajeva za kreatora politika i pružatelje općih usluga na temu klimatskih promjena)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</p>

M1. Institucionalna prilagodba na lokalnoj razini

- ❖ *Specifični cilj 2.1. Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova (prekogranična suradnja i prijenos znanja, poboljšanje upravljanja i poticanje promjena potrošača radi smanjenja potrošnje energije)*
- ❖ *Specifični cilj 2.4 Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj i uvođenje zajedničke prilagodbe, strategija i planova prilagodbe, jačanje institucionalnih i stručnih kapaciteta, provedba zelene infrastrukture i načela zelene gradnje)*
- ❖ *Specifični cilj 2.6 Promicanje prijelaza na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (povećanje svijesti i jačanje kapaciteta kreatora politika o kružnom gospodarstvu)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion

- ❖ *Specifični cilj RSO1.1. Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija (razvoj transnacionalnih partnerstava, suradnja između klastera i inovativnih mreža)*
- ❖ *Specifični cilj RSO1.4. Razvoj vještina za pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju i poduzetništvo (podizanje vještina relevantnih dionika)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (razvoj i provedba transnacionalnih akcijskih planova za prevenciju katastrofa)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.6. Promicanje prijelaza na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (razmjena iskustava i razvoj materijala za povećanje znanja i spremnosti kreatora politika o kružnom gospodarstvu, unaprjeđenje suradnje javnog i privatnog sektora u području gospodarenja otpadom)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.8. Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prijelaza na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika (promicanje aktivnog uključivanja građana i gospodarskih subjekata u razvoj planova održive urbane mobilnosti)*
- ❖ *Specifični cilj RSO3.2. Razvoj i jačanje održive, pametne i intermodalne nacionalne, regionalne i lokalne mobilnosti koja je otporna na klimatske promjene, među ostalim i poboljšanjem pristupa mreži TEN-T i prekograničnoj mobilnosti (transnacionalna suradnja za razvoj i poboljšanje održivih sustava mobilnosti)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med

M1. Institucionalna prilagodba na lokalnoj razini

- ❖ *Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (podizanje ekološke svijesti)*
- ❖ *Specifični cilj 2.6. Promicanje prijelaza na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (potpora tijelima javne vlasti u razvoju i donošenju strategija za prelazak na kružno gospodarstvo)*
- ❖ *Specifični cilj 2.7. Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim i u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja (jačanje zelene infrastrukture, podrška tijelima javne vlasti u provedbi strategija zaštite okoliša)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Dunavske regije

- ❖ *Specifični cilj RSO2.2. Promicanje obnovljive energije (jačanje kapaciteta za planiranje održive energije)*
- ❖ *Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprječavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (poboljšanje vještina kreatora politika i drugih dionika za prilagodbu klimatskim promjenama, razvoj zajedničkih sustava planiranja, praćenja i uzbunjivanja)*

ETS 2021. – 2027. – Interreg Središnja Europa

- ❖ *Specifični cilj 1.2. Jačanje vještina za pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju i poduzetništvo (poboljšanje vještina javnog i privatnog sektora)*
- ❖ *Specifični cilj 2.1. Tranzicija na klimatski neutralne izvore energije (razvoj okvira politike na lokalnoj i regionalnoj razini za prijelaz prema neutralnom gospodarstvu i društvu, jačanje kapacitete relevantnih dionika, razmjena znanja i dobrih praksi)*
- ❖ *Specifični cilj 2.4. Očuvanje okoliša (razvoj i testiranje integriranih ekoloških akcijskih planova, razmjena dobrih praksi)*
- ❖ *Specifični cilj 2.5. Ozelenjavanje urbane mobilnosti (poboljšanje vještina i kapaciteta urbanista o zelenoj i urbanoj mobilnosti, razmjena znanja i dobrih praksi)*
- ❖ *Specifični cilj 4.1. Jačanje upravljanja za integrirani teritorijalni razvoj (poticanje participativnog modela na lokalnoj i regionalnoj razini, razmjena znanja i dobrih praksi)*

Procijenjeno vrijeme provedbe

Srednjoročno

Procijenjeni troškovi

Srednji

M2. Podizanje svijesti i obrazovanje

<p>Opis pozadine/izazova</p>	<p>Unatoč sve vidljivijim štetnim posljedicama klimatskih promjena, kao što su porast temperature zraka ili učestale vremenske nepogode, dio šire javnosti i dalje negira njihovo postojanje. Primjerice, istraživanje koje je 2022. godine provela organizacija <i>YouGov</i> pokazalo je da čak 9 % ispitanika ne vjeruje u klimatske promjene, dok ih 23 % nije sigurno u njihovo postojanje. Stoga je potrebno podizati svijest šire javnosti i educirati je o klimatskim promjenama te njihovu utjecaju na društvo i okoliš. To se posebno odnosi na područje Imotske krajine, koja je kao krško područje izrazito osjetljiva na klimatske promjene, zbog čega je lokalnoj zajednici potrebno ukazati na ranjivost tog područja te mogućnostima prilagodbe i vlastitog doprinosa ublažavanju štetnih posljedica klimatskih promjena.</p>
<p>Planirane aktivnosti</p>	<p>Kako bi se podigla svijest javnosti o klimatskim promjenama i njihovu štetnu utjecaju, potrebno je organizirati različita edukativna događanja (predavanja, radionice) kojima će cilj biti informiranje i prenošenje točnih informacija o klimatskim promjenama, kao i poticanje promjena ponašanja. Također, vrlo je važno educirati javnost o vodnim resursima u Imotskoj krajini i koje su moguće posljedice do kojih ljudsko djelovanje može dovesti te što će to značiti za budućnost lokalne zajednice. Pritom je pozornost potrebno usmjeriti i na mlađe generacije koje treba potaknuti da postanu nositelji promjena. Navedeno se može ostvariti razvijanjem edukativne kampanje za učenike osnovnih i srednjih škola na području Imotske krajine kroz koju se treba usmjeriti na usvajanje teorijskih znanja povezanih s klimatskim promjenama, ali posebno na usvajanje praktičnih vještina kojima će se utjecati na promjenu svakodnevnih navika. Neke od tema koje se mogu obraditi uključuju recikliranje, korištenje obnovljivih izvora energije ili doprinos smanjenju ugljičnog otiska kroz promjenu navika prijevoza. Tako će ih se potaknuti da vlastitim primjerom doprinesu smanjenju utjecaja klimatskih promjena. Osim toga, potrebno je poduzimati različite promotivne aktivnosti kroz koje će se povećati dostupnost sadržaja povezanog s klimatskim promjenama i povezanim područjima. Navedeno se može postići objavama na društvenim mrežama i uspostavljanjem suradnje s medijima kako bi se izrađivali različiti sadržaji koji će ukazivati na problematiku klimatskih promjena te mogućnosti prilagodbe.</p>
<p>Očekivani rezultati</p>	<p>Podignuta svijest javnosti o klimatskim promjenama</p>
<p>Dionici</p>	<p>UNIZD, FGAG, PMF, JU RERA S. D., relevantne udruge, šira javnost</p>

Izvori financiranja	<p>PKK 2021. – 2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.1. Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova (promocija tranzicije prema čistim tehnologijama i obnovljivim izvorima energije)</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (podizanje javne svijesti i provedba edukativnih aktivnosti za širu javnost, predstavnike vlasti)</i> ❖ <i>Specifični cilj RSO2.6. Promicanje prelaska na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo (edukacije o gospodarenju otpadom)</i> <p>LIFE</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Potprogram Kružno gospodarstvo i kvaliteta života (upravljanje okolišem za poticanje promjena ponašanja, izgradnju kapaciteta na svim razinama)</i> ❖ <i>Potprogram Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama (poticanje promjena u ponašanju i povećanje znanja o smanjenju emisija štetnih plinova i učinkovitosti resursa)</i> ❖ <i>Potprogram Prijelaz na čistu energiju (osnaživanje građana za prijelaz na čistu energiju)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj 2.1. Promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova (jačanje prekogranične suradnje, prijenosa znanja kroz razmjenu iskustva i izgradnju kapaciteta, poboljšanje upravljanja i poticanje promjena u ponašanju potrošača za smanjenje potrošnje energije, zajedničke aktivnosti koje uključuju građane za prihvaćanje održivih proizvoda)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Adrion</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj RSO1.4. Razvoj vještina za pametnu specijalizaciju, industrijsku tranziciju i poduzetništvo (jačanje vještina relevantnih dionika)</i> <p>ETS 2021. – 2027. – Interreg Euro-Med</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>Specifični cilj 2.4. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanje rizika od katastrofa te otpornosti, uzimajući u obzir pristupe utemeljene na ekosustavima (podizanje ekološke svijesti)</i> ❖ <i>Specifični cilj 2.6. Promicanje prijelaza na kružno i resursno učinkovito gospodarstvo</i> 	
	<p>Procijenjeno vrijeme provedbe</p>	Kratkoročno
	<p>Procijenjeni troškovi</p>	Niski